

KUNGL. MAJ:TS OCH RIKETS KAMMARKOLLEGIUM

SAMT

KUNGL. STATSKONTORETS

UNDERDÅNIGA UTLÅTANDE

ÖFVER ETT I

PRÄSTLÖNEREGLERINGSKOMMITTÉNS

DEN 19 JUNI 1903

AFGIFNA UNDERDÅNIGA BETÄNKANDE FRAMSTÄLLDT

FÖRSLAG TILL LAG OM KYRKOFOND.

STOCKHOLM

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B., 1905.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 12 februari 1904 anbefalldes Eders Kungl. Maj:ts kammarkollegium och statskontoret att öfver ett i prästlönerregleringskommitténs den 19 juni 1903 afgifna betänkande och förslag angående

reglering af prästerskapets aflöning och därmed sammanhängande frågor framlagdt förslag till lag om kyrkofond infordra underdåniga yttranden från samtliga domkapitlen i riket och Stockholms stads konsistorium, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län och öfverståthållare-ämbetet äfvensom domänstyrelsen samt med dessa yttranden och gemensamt underdånigt utlåtande till Eders Kungl. Maj:t inkomma före utgången af år 1905.

Förenämnde den 12 februari 1904 erhöll dessutom kammarkollegium nådig befallning att afgifva särskildt underdånigt utlåtande öfver följande i omförmälda betänkande afgifna förslag, nämligen förslaget till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, förslaget till lag angående reglering af prästerskapets aflöning, förslaget till föreskrifter angående beräkning af prästerskapets aflöning, förslaget till lag om emeritilöner för präster och förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar. Sådant utlåtande har ock den 10 sistlidne november blifvit af kollegium afgifvet.

Ämbetsverken gå nu att i underdånighet gemensamt yttra sig öfver kommitténs förslag till lag om kyrkofond. När ämbetsverken därvid hafva behof af att åberopa kammarkollegii nyssnämnda utlåtande, tillåta sig ämbetsverken att för korthetens skull angifva detsamma under benämningen: kammarkollegii utlåtande angående löneregleringsfrågan.

Förslag till lag om kyrkofond.

Den tanke att en utjämnande faktor måste vid lönerogleringarna vara verksam har, på sätt kommittén (sid. 203) framhåller, ingalunda varit främmande för dem, som i midten af förra århundradet deltog i arbetet på lagstiftningen angående ordnandet af prästerskapets löneförhållanden. En del yrkanden af mycket vidsträckt syftning framställdes nämligen vid riksdagarne om en jämnare fördelning mellan olika *pastorat* af prästerskapets inkomster eller — ännu längre gående — om tiondens indragning till *statsverket*, hvilket i stället borde öfvertaga prästerskapets aflöning. I Kungl. Maj:ts proposition till 1859—60 årens riksdag betonades emellertid den grundsats, att hvarken tionde eller andra afgifter af församlingsmedlemmar kunde disponeras såsom kyrkans gemensamma tillgång, utan fortfarande skulle betraktas såsom aflöningsmedel för hvarje församlings eget prästerskap. Ehuru fördelningen af prästerskapets inkomster då blef väsentligen begränsad, var dock en för hela kyrkan gemensam aflöningstillgång tillskapad genom den i § 9 mom. 2 af nådiga förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862 införda bestämmelse, att inkomster, som grundade sig på statsanslag eller på arrenden för de af kronan upplåtna stom-, annex- och mensalhemman finge »från en till annan församling öfverflyttas».

Förmedelst dessa lönetillgångar, säger kommittén (sid. ccxxiii), äfvensom andra, hvilka sedermera tillkommit, nämligen skogsmedlen, hade väl det svagast aflönade prästerskapets ekonomiska ställning blifvit upphjälpt, ehuru mycket ännu återstode att därutinnan uträtta. Men de jämväl mycket öfverklagade ojämnheterna i aflöningsförhållandena för tjänster, som i det hela vore med hvarandra likställda, hade däremot endast i ringa mån blifvit afhjulpna. Detta kunde heller icke gärna hafva skett, då ju några allmänna grunder med afseende å lönernas beräkning ej blifvit uppställda för att tillämpas vid de lönerogleringar, som uppgjordes i enlighet med nyssnämnda förordning, och tillräckliga gemensamma medel ej heller stodo till förfogande för att till erforderlig höjd uppbringa lönerna för präster-

skapet i församlingar, hvilka ej mäktade att med egna tillgångar bereda den lön som skäligen kunde fordras. Lönebeloppen kommo nästan helt och hållet att bero af de inom hvarje pastorat befintliga aflöningstillgångar — tionden och andra församlingsafgifter äfvensom boställsafkastning — samt utföllo fördenskull olika, alltefter jordbrukets och öfriga näringars större eller mindre utveckling, men afpassades ingalunda efter tjänstgöringens större eller mindre besvärlighet eller eljest efter omständigheter, som plägade öfva inflytande på bestämmandet af lönebelopp.

Om, yttrar kommittén vidare (sid. ccxxxv), å ena sidan skulle uppehållas den gamla kyrkliga grundsatsen, att hvarje församling borde — när icke obilliga anspråk därigenom ställdes på densamma — aflöna sitt prästerskap, samt å andra sidan afhjälpas det nu rådande missförhållandet med otillräcklig aflöning för ett flertal präster och med ojämn aflöning för prästerskapet i dess helhet, torde det böra så ordnas, att kyrkan till sitt förfogande erhöle medel, som möjliggjorde reglering efter rationella grunder af prästerskapets löner. Dylika medel erbjöde sig också i den tiondeersättning, som enligt kommitténs förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför skulle af statsverket utgöras. Hade man såsom en förutsättning redan för den påyrkade skattejämkningens genomförande ansett sig böra uppställa den fordran, att tionden skulle indragas och afskrivas, mot det att kyrkan undfinge ersättning af statsmedel, framträdde med ännu större styrka krafvet på en dylik uppgörelse, när det visade sig, att därigenom öppnades utsikt till lösning såväl af frågan om förbättrande och utjämnande af prästerskapets löner som af andra för kyrkan viktiga spörsmål af ekonomisk innebörd.

Utom tiondeersättningen skulle emellertid, såsom af kommittébetänkandet framgår, kunna påräknas äfven andra ecklesiastika tillgångar, hvilka borde få användas såsom kyrkans gemensamma aflöningsmedel. Huru samtliga dessa medel skola tillvägabringas, förvaltas och fördelas, därom meddelas nu bestämmelser i förevarande förslag till lag om kyrkofond.

Af de hörda myndigheterna hafva endast domkapitlet i Skara och öfvertståhållareämbetet afstyrkt förevarande lagförslag. Domkapitlet i *Skara*, som i ett gemensamt utlåtande behandlat förslaget till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför äfvensom förslaget till lag om kyrkofond, framhåller, hurusom nämnda båda förslag vore alltför radikala och gjorde ett starkt afbrott i den historiska utvecklingen. I likhet med hvad kommittéledamoten Ekström i inledningen till sin reservation (sid. 298) anført, funne domkapitlet en ut-

redning önskvärd, huruvida icke, utan afbrytande af den historiska utvecklingen, en utjämning i afseende på de bidrag till prästerskapets aflöning, som utginge från olika skatteobjekt, kunde äga rum med bibehållande i modifierad form af jordbrukets tiondeplikt; detta så mycket mer som domkapitlet ansåge sig kunna stödja sig på riksdagens yttrande i dess skrifvelse den 5 maj 1897. Genom föreliggande förslags åsyftade starka centralisationsåtgärd skedde enligt domkapitlets mening intrång i mer än ett hänseende uti de rättigheter, som enligt svensk kyrkoförfattnings principer tillkomme de lokala församlingarna. Domkapitlet, som i ett föregående utlåtande den 12 september 1904 uttalat sig för att prästerskapets boställen borde bibehållas, måste beträffande nu föreliggande förslag, gentemot den föreslagna centralisationsåtgärden, fasthålla de kyrkliga kommunernas historiskt häfdvunna bestämmanderätt i fråga om prästerskapets aflöning. Minimilön borde vara bestämd, men eljest kunde olika löner förekomma med afseende på olika förhållanden inom de särskilda församlingarna. *Öfverståthållareämbetet* anför, att öfverståthållareämbetet, som i afgifvet utlåtande funnit sig icke kunna förorda kommitterades förslag om tiondens indragning till statsverket mot ersättning till kyrkofonden, således icke heller kunde förorda nu ifrågavarande förslag, men att öfverståthållareämbetet i afseende å förslagets olika lagrum endast hade att framställa en anmärkning.

Några länsstyrelser skilja sig från kommittén i vissa hufvudfrågor, hvilka af kommittén behandlats i andra delar af betänkandet. I följd häraf skulle, om dessa länsstyrelser anvisningar följdes, kyrkofondens inkomster komma att bestämmas på väsentligen annat sätt, än stadgandena i här omhandlade lagförslag gifva vid handen. Så föreslår Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Hallands* län — under hänvisning till sitt underdåniga yttrande öfver kommitterades förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför* — att i stället för tiondeersättning skulle till kyrkofonden ingå hvad i vederbörlig ordning kunde varda å ordinarie stat uppfördt såsom lönebidrag åt prästerskapet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Skaraborgs* län åberopar sitt utlåtande rörande åtskilliga andra af kommittén framställda förslag, däri Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att kommitténs nyssnämnda förslag om prästerskapets tionde icke måtte godkännas**. På grund däraf hemställde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande nu ock, att allt hvad förevarande lagförslag innehölle om beräkning och inbetalande till kyrkofonden af ersättning för tionde

* Jfr kammarkollegii utlåtande angående lönerogleringsfrågan, sid. 32.

** Ib., sid. 33 och följ.

mätte uteslutas. Däremot borde i lagen bland de för fonden påräkneliga tillgångar upptagas det bidrag af statsmedel, som torde blifva erforderligt för bestridande af de fastställda aflöningarna och pensioneringen. I öfrigt hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande intet väsentligt att erinra mot förevarande lagförslag. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Kopparbergs* län åberopar likaledes hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i särskildt utlåtande anfört beträffande förslaget om indragning mot ersättning af prästerskapets tionde, enligt hvilket utlåtande Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande afstyrkt en sådan anordning. I anslutning därtill ansåge Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att i stället för tiondeersättning skulle till kyrkofonden ingå hvad af statsmedel anvisades till prästerskapets aflöning.* Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Jämtlands* län anför, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i ett särskildt utlåtande öfver kommitténs öfriga förslag uttalat sig för att den enligt äldre författningar jorden åliggande tiondeskyldighet mätte bibehållas, sedan tiondebeloppen blifvit efter nutida förhållanden utjämnade, så att de för hela riket komme att utgå efter likartade grunder; att likaledes de afgifter till prästerskapets aflöning, som kunde utkrävas af andra beskattningsföremål, mätte bestämmas att utgå efter likartade och tydligt bestämde grunder; samt att såväl tiondeavgifter som öfriga här afsedda afgifter mätte från församlingarna ingå till kyrkofonden för att därifrån utbetalas till vederbörande präster med det belopp, som blifvit för en hvar af dem fastställt**. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hade därvid afstyrkt förslaget om tiondens indragning till statsverket, men föreslagit, att kyrkofonden skulle erhålla anslag af statsmedel till det belopp, som efter beräkning för hvarje år kunde erfordras för att täcka kyrkofondens utgifter, såvidt och i den mån fondens inkomster visade sig vara därtill otillräckliga. Vid bifall till berörda förslag tarfvade kommitténs förslag till lag om kyrkofond vissa ändringar, som betingades af de föreslagna bestämmelserna.

Öfriga myndigheter ansluta sig mer eller mindre obetingadt till grundtankarne uti förevarande förslag. Det torde vara lämpligt att här återgifva hvad några af dessa myndigheter yttrat.

Domkapitlet i *Uppsala* förmäler, att ehuru domkapitlet i fråga om utsikterna till prästerskapets underhållande på ett mot krafvet i särskilda tider och å särskilda orter svarande sätt skulle finna det tryggare för den svenska kyrkan, om de nuvarande grundvalarne för prästerskapets aflöning — kyrkotionden och hvarje särskild församlings plikt att under-

* Jfr kammarkollegii utlåtande angående löneregleringsfrågan, sid. 39 och följ.

** Ib., 41 och följ.

hålla sitt prästerskap — kunnat bibehållas, och ehuru riksdagens skrifvelse af den 5 maj 1897 angående förändring i prästerskapets aflöningsförhållanden icke kräft frångående af dessa grundvalar, domkapitlet dock ansåge, att det skulle hafva varit svårt att med vidblifvande vid dem finna utväg till den rättvisare och billigare fördelning af skatteplikten till prästerskapets underhållande, hvilken riksdagen önskat och Eders Kungl. Maj:ts gifvit kommittén i nådigt uppdrag att med sina förslag förbereda, om icke en kyrkofond bildades af den art, som kommittén föreslagit. Domkapitlet tillstyrkte därför, att kommitténs förslag till lag angående kyrkofond måtte antagas. Domkapitlet i *Linköping* hänvisar till sitt särskilda yttrande öfver kommitténs öfriga förslag* och tillkännagifver, att domkapitlet, under förutsättning att dessa förslag i hufvudsak kunde vinna afseende, mot förslaget till lag om kyrkofond intet väsentligt hade att erinra. Domkapitlet i *Luleå* fäster uppmärksamheten därå, att principen om sammanförande till en fond af vissa ecklesiastika medel, hvilka skulle såsom kyrkans egendom förvaltas för reglering af prästerskapets löneförhållanden och den kyrkliga organisationens utveckling, redan under innevarande löneregleringsperiod tillämpats, hvarigenom uppkommit sådana fonder som exempelvis prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika bostälernas skogsfond. Det föreliggande lagförslaget utgjorde endast en utvidgad tillämpning af denna princip. Domkapitlet funne icke anledning att däremot göra invändning, då kyrkans rätt med afseende på den föreslagna kyrkofonden blifvit tryggad genom den bestämmelse, att ifrågavarande lag ej finge ändras eller upphävas utan bifall af allmänt kyrkomöte.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Södermanlands* län tillkännagifver, att enär ifrågavarande förslag uppenbarligen vore grundadt på de af kommittén framlagda förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför äfvensom till lag angående reglering af prästerskapets aflöning, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge nu förevarande lagförslag endast i samband med de nyssnämnda böra komma i fråga att genomföras, samt att, under denna förutsättning, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke hade något mot detsamma att erinra. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Kronobergs* län framhåller, hurusom kommittén för införande af ett nytt lönesystem för rikets prästerskap hade i förevarande betänkande funnit sig böra till upptagande däruti förorda bestämmelser med syfte, bland annat, att åt kyrkan bereda möjlighet till att inom denna

* Jfr kammarkollegii utlåtande angående löneregleringsfrågan, särskildt sid. 22 och följ.

tjänstemannakårs olika grader och mellan de olika församlingarna reglera lönerna till bättre och rättvisare öfverensstämmelse, *att* på vederbörande betalningsskyldiga församlingsmedlemmar jämnare fördela den nuvarande bidragsskyldigheten till lönernas anskaffande *samt att* skäligen tillgodose de med en stigande odling växande krafven på utveckling af den kyrkliga organisationen. Dessa enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande på fullgiltiga grunder uppställda syftsmål torde icke kunna i tillfredsställande grad och ordning uppnås, med mindre kyrkan sättes i tillfälle att i angifven riktning förfoga öfver en större del af de aflöningsmedel, hvilka enligt gällande lönesystem måste hållas mer eller mindre bundna inom de särskilda församlingarna och för där anställdt prästerskaps räkning. En stark centralisering af samtliga de medelstillgångar, hvilka af det ena eller andra skälet kunde vara att anse såsom en för hela kyrkan gemensam tillhörighet, behöfde alltså vidtagas, och det uppslag till uppsamling, sammanföring och förvaltning af dylika tillgångar i en gemensam kyrkofond, som uti ifrågavarande författningsförslag föreläge, syntes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vara fotadt å riktiga principer samt i dess formulerade affattning väl ägnadt att tjäna därmed afsedda ändamål. Mot förslaget upphöjande till lag hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vid angifna förhållanden intet att erinra. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Malmöhus* län påpekar, att kyrkofonden, hvars uppgift skulle blifva att bestrida nödiga utgifter för utjämnande af prästerskapets lönevillkor öfver hela riket, skulle bildas utaf såväl nu befintliga fonderade medel med liknande ändamål som ock utaf de särskilda medel, som jämlikt förslagen till lagar om indragning och afskrifning af prästerskapets tionde samt om reglering af prästerskapets aflöning komme att för ändamålet blifva disponibla. Därest berörda förslag till lagar blefve vederbörligen antagna, kunde alltså icke finnas något att erinra emot kyrkofondens bildande på föreslaget sätt. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Värmlands* län gör det uttalande, att de djupgående reformer, som varit kommitterade förelagda, uppenbarligen icke låte sig genomföra, med mindre en för kyrkans behof på ett eller annat sätt anordnad gemensam tillgång komme till stånd. Då således den med tiondens aflyftande åsyftade utjämning i skattebördan därförutan icke låte sig verkställa, lika litet som det i sammanhang därmed uppställda kraf på förbättring i prästerskapets lönevillkor och lönernas jämnare fördelning prästerna emellan kunde utan en sådan tillgång regleras, funne Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig icke hafva något att erinra emot det af kommitterade i detta ämne framlagda förslag. Genom kyrkofondens bildande vunnnes ock afsevärda fördelar i afseende å nu gällande aflönings-

sätt, då en central aflöningskassa vore synnerligen ägnad att i mera utsträckt omfattning låta lönerna utgå i kontant och sålunda än vidare minska olägenheterna för prästerskapet att vara hänvisadt till jordbrukets afkastning eller fluktuerande markegångspriser.

Domänstyrelsen yttrar, att ifrågakvarande lagförslag till sina hufvudgrunder vore, enligt styrelsens förmenande, synnerligen välbetänkt. Genom bildandet af en för hela riket gemensam fond åstadkommes möjlighet för en välbehöflig reglering af prästerskapets aflöning oberoende af bärkraften hos de särskilda pastoratens skattskyldiga. Därjämte, i förening med det förslag till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar, som kommittén samtidigt afgifvit och hvaröfver domänstyrelsen uttalat sig i ett särskildt utlåtande, skulle genom bortfallande af boställsinnehafvares andelar i behållen skogsafkastning kunna ej blott vinnas en betydande förenkling i nuvarande metod för redovisning af skogsmedel från de flesta ecklesiastika boställen, i det att särskild afräkning för hvarje boställe ej vidare behöfdes, utan äfven undanrödjas såväl olägenheterna af skogsmedlens ojämna och försenade utbekommande, som ock de mångahanda stridigheter, dessa andelar nu förorsakade mellan boställenas af- och tillträdare, mellan boställshafvare och församlingar samt mellan dessa sistnämnda å ena sidan och de allmänna fondernas intressen å den andra. Att äfven för vården af de ecklesiastika skogarne den föreslagna anordningen vore af synnerligen stor betydelse hade styrelsen närmare utvecklat i sitt förberörda utlåtande angående förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

I den afdelning af kommitténs betänkande, som omfattar den »allmänna motiveringen», har kommittén undersökt, huru en utjämning af den ecklesiastika skattskyldigheten och af prästerskapets löner skulle kunna på ett verksamt sätt genomföras. Såsom resultat af sina undersökningar har kommittén (sid. CCXXXIX) uppställt, bland andra, följande hufvudgrunder för regleringen af prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande löneregleringar utlupit, nämligen:

»Prästerskapet tillkommande tionde och andra afgifter af fast egendom indragas till statsverket och afskrifvas, mot ersättning, som tillföres prästerskapets gemensamma aflöningstillgångar.»

»Varder den för pastoratets prästerskap enligt föreskrifna grunder beräknade aflöning icke betäckt af församlingsavgifterna eller eljest tillgängliga medel, fylles bristen genom tillskott från kyrkans gemensamma aflöningstillgångar.»

Gemensamma aflöningstillgångar i en betydande omfattning skulle

alltså genom den föreslagna skatteregleringen tillskapas. Dylika tillgångar hafva å andra sidan ansetts utgöra en nödvändig förutsättning för vinnandet af det syfte, kommittén med sitt lönesystem i främsta rummet afsett att förverkliga, nämligen förbättring af prästerskapets lefnadsvillkor.

Kammarkollegium har i sitt utlåtande angående löneregleringsfrågan (sid. 57) uttalat sin anslutning till de principer, på hvilka förslaget till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför blifvit byggdt, likasom collegium i öfrigt omfattat de af kommittén uppställda hufvudgrunder, med någon afvikelse i en mindre väsentlig punkt. Det torde ej tillkomma ämbetsverken att i detta sammanhang ingå uti pröfning af hufvudgrunderna för de tilltänkta reformerna på det kyrkligt-ekonomiska lagstiftningsområdet. För den händelse emellertid kommitténs öfriga förslag bringas till verkställighet, lärer såsom en konsekvens däraf följa, att ett centralorgan måste inrättas med den uppgift, som enligt nu omhandlade lagförslag skulle tillkomma kyrkofonden, nämligen att uppsamla de gemensamma ecklesiastika tillgångarne och fördela dem på ekonomiskt svaga beställningar eller använda dem för tillgodoseende af andra kyrkliga kraf.

Ur *principiell* synpunkt hafva ämbetsverken icke något att erinra mot föreliggande förslag till lag om kyrkofond.

Beträffande förslagens *detaljer* tillåta sig ämbetsverken anföra följande.

§ 1.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Hallands* län, som i likhet med kommittén anser det vara af vikt, att alla de medel, som skulle tjäna till utjämnande af prästerskapets lönevillkor öfver hela riket, sammanfördes i en fond, ställd under statskontorets förvaltning, uttalar emellertid den mening, att benämningen kyrkofond torde vara mindre lämplig, då däraf lätt kunde uppstå den uppfattning, att svenska kyrkans tillgångar äfven skulle ingå i fonden, hvilket icke vore händelsen. För närvarande funnes en fond, nämligen *prästerskapets löneregleringsfond*, hvilken just hade den uppgift, som skulle tillkomma kyrkofonden. Sistberörda benämning vore fullt tydlig och uttömmande och ej såsom ordet kyrkofond vilseledande. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunde ej finna giltigt skäl, hvarför icke benämningen prästerskapets löneregleringsfond skulle bibehållas för ifrågavarande fond, och borde därvid tillika föreskrifvas att till fonden skulle ingå, förutom den gamla prästerskapets löneregleringsfond, jämväl alla de ecklesiastika aflöningsmedel, om hvilka i lagförslaget förmäldes. Sagda benämning torde emellertid kunna förenklas till exempelvis präst-

löneregleringsfonden eller prästlönefonden. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Kopparbergs* län hemställer, att ordet »kyrkofond» måtte utbytas mot »prästlönefond». Namnet kyrkofond vore nämligen missvisande, i det att af detsamma skulle kunna dragas antingen den slutsats, att den utgjorde svenska kyrkans tillgångar, eller att den skulle kunna användas för andra kyrkliga syften än prästerskapets aflöning.

I olikhet med omförmälda länsstyrelser finna ämbetsverken den af kommittén i fråga om de gemensamma ecklesiastika aflöningsmedlen föreslagna benämning »*kyrkofond*» synnerligen lämplig. Genom densamma framhäfves, enligt ämbetsverkens åsikt, bättre än genom t. ex. benämningen »prästlönefond» hvad kommittén helt säkert velat uttrycka, nämligen å ena sidan att berörda medel icke äro att anse såsom statsverkets tillgång, samt å andra sidan att de böra särskiljas från sådana lönebidrag, som skola lämnas af församlingarna. I själfva verket skulle dessa medel också »kunna användas för andra kyrkliga syften än prästerskapets aflöning», såsom till emeritilöner (§ 6 mom. 1), till bestridande af åtskilliga kostnader för skogsvård (§ 6 mom. 3 och 4), till fullgörande af viss andel utaf skattskyldigheten för ecklesiastika boställen (§ 7).

Då enligt förevarande paragraf svenska kyrkan obestriddligen framställes såsom förmögenhetsrättsligt subjekt, torde det måhända icke vara fullt egentligt att beteckna nu ifrågavarande lönetillgångar såsom en kyrkans »*gemensamma tillhörighet*», enär ordet »gemensam» hänvisar på ett flertal, men kyrkan ju är en enhet. Det synes som om paragrafens formulering skulle vinna i skärpa därigenom, att ordet »gemensam» uteslötes.

§ 2.

Åtskilliga redan färdigbildade fonder, hvilka leda sitt ursprung från ecklesiastika lönetillgångar och för närvarande i det hela hafva samma uppgift som den blifvande kyrkofonden, skulle enligt denna paragraf omedelbart uppgå i samma fond. Så skulle till kyrkofonden öfverföras prästerskapets löneregleringsfond och ecklesiastika boställenas skogsfond äfvensom, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande i hvarje särskildt fall, sådana till aflöning för prästerlig tjänst afsedda fonder och därmed jämförliga tillgångar, hvilka icke äro att hänföra till löne-medel, som omförmälas i §§ 6 och 8 af lagen angående reglering af prästerskapets aflöning.

Kommittéledamoten Ekström (sid. 423—438) yrkar emellertid, att prästerskapets löneregleringsfond skall på annat än af kommittén föreslaget sätt disponeras. Rätten till de medel, som benämndes prästerskapets löne-regleringsfond, tillhörde nämligen, efter hans förmenande, prästerskapet under *innevarande* löneregleringsperiod. Det kunde först då blifva fråga

om upphörande af denna rätt, när hvarje präst erhållit anständig bärkning. Omkring 692 komministrar — särskildt 251 äldre komministrar — samt (omkring) 222 äldre kyrkoherdar saknade för närvarande anständig bärkning. Reservanten anser därför, »att genom tillskott från prästerskapets löne-regleringsfond komministrarnes mininilön bör höjas till 2,000 kronor; att genom tillskott från samma fond aflöningen för kyrkoherdar och komministrar med tjugu till tjugufem tjänsteår bör höjas till resp. 3,300 och 2,200 kronor; att genom tillskott från samma fond aflöningen för kyrkoherdar och komministrar med tjugufem tjänsteår eller därutöfver bör höjas till resp. 3,600 och 2,400 kronor; att dessa förhöjningar böra träda i kraft senast från och med den 1 maj år 1904; samt att såsom godtgörelse till prästerskapet för den lönefyllnad, som tidigare undanhållits detsamma, bör vid innevarande löne-regleringsperiods slut hvad som då möjligen återstår af prästerskapets löne-regleringsfond öfverföras till prästerskapets änke- och pupillkassas grundfond.»

Med anledning af innehållet i förevarande paragraf hafva äfven några af de hörda myndigheterna gjort särskilda uttalanden.

Domkapitlet i *Linköping* erinrar, att prästerskapets löne-regleringsfond borde, innan den öfverfördes till kyrkofonden, först och främst användas till sitt ursprungliga ändamål, som vore förbättring under nu löpande löne-regleringsperiod af de svagast aflönade prästernas löner. Domkapitlet i *Göteborg* framhåller likaledes hurusom på grund af de ekonomiska svårigheter, med hvilka en icke ringa del äfven af det ordinarie prästerskapet hade att kämpa, under återstående tid af innevarande regleringsperiod löne-tillskott borde i rikligare mån än hittills varit fallet ur löne-regleringsfonden beviljas, i alla händelser åtminstone så mycket, att tillskott efter därom gjord ansökan icke förvägrades innehafvare af ordinarie tjänst, ifall de med tjänsten förenade inkomster understege det belopp, som för hans tjänstegrad — 3,000 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister — beräknats såsom minimum. Domkapitlet i *Härnösand* anför, att bland de till aflöning för prästerlig tjänst afsedda fonder, hvilka enligt lagförslagets § 2 borde öfverföras till kyrkofonden, kommittén enligt finansplanen sid. 291 och följ. räknat Ramsele pastorsboställes skogsförsäljnings-medelsfond och köpeskillingen för utgodset Arås i Hammerdals församling. Då emellertid, hvad den förstnämnda fonden anginge, Eders Kungl. Maj:t redan den 24 april 1896 bestämt, att dess afkastning skulle användas till inrättande af en komministratur i församlingen, syntes man alls icke hafva något skäl att indraga kapitalet till kyrkofonden. Och då afkastningen af Aråsfonden obestriddigen vore behöflig för förbättring af lönerna för prästerskapet i pastoratet, ansåge domkapitlet, att ej heller denna fond borde

öfverföras till någon allmän fond. I fråga om fyra andra under Härnösands domkapitels förvaltning stående fonder hade kommittén förklarat sig icke kunna afgöra, huruvida med dessa fonders tillkomst och uppgift skulle öfverensstämma, att de indroges till kyrkofonden. Med anledning däraf finge domkapitlet i underdånighet upplysa, att där dessa fonder icke uppenbarligen vore af natur att icke kunna utan rättskränkning indragas till allmän fond — såsom förhållandet vore med Bergs pastorats skogsfond — de allesamman dels vore och dels komme att blifva behöfliga för ordnandet af själavården i respektive församlingar. Följaktligen kunde domkapitlet för sin del tillstyrka föreliggande lydelse af § 2 i detta lagförslag, endast under förutsättning att ingen af de i betänkandet å sid. 220—232 berörda fonder, för så vidt de tillhörde Härnösands stift, blefve öfverförd till kyrkofonden. Då kommittéledamoten Ekström yrkat, att löneregleringsfonden icke borde öfverföras till kyrkofonden utan i sin helhet användas dels till förhöjning från den 1 maj 1904 af samtliga svagt aflönade prästers lön, dels till godtgörelse åt prästerskapets änke- och pupillkassa för den lönefyllnad, som enligt reservantens mening undanhållits afidna prästmän, ansåge sig domkapitlet böra angifva sin ställning till den därigenom väckta frågan. Ehuru domkapitlet icke varit i tillfälle att underkasta kommitterades finansplan en närmare granskning, toge dock domkapitlet för gifvet, att kyrkofonden icke skulle kunna fullgöra de uppgifter, som tänktes åligga densamma, med mindre den erhöle ett väsentligt tillskott af löneregleringsfonden, hvadan reservantens ifrågavarande förslag skulle i väsentlig mån försvåra, kanske omöjliggöra hela den nya anordningen. Domkapitlet kunde icke heller finna tillräckliga skäl för öfverförande af en del af löneregleringsfonden till prästerskapets änke- och pupillkassa. Däremot funne domkapitlet det både lämpligt och rättvist, att redan under nuvarande löneregleringsperiod anslagen till de svagast aflönade prästmännen väsentligen höjdes, något som syntes kunna ske, utan att löneregleringsfondens kapital så anlidades, att icke åtminstone en mycket väsentlig del däraf kunde till kyrkofonden öfverföras. Domkapitlet i *Luleå* håller före, att hvad kommittéledamoten Ekström anfört beträffande det rätta och billiga uti att det svagast aflönade prästerskapet under innevarande regleringsperiod erhöle så stora lönetillskott från nämnda fond, att en anständig bärgning därigenom bereddes åt detsamma, ägde fullt fog för sig. Ehuru domkapitlet icke ansåge sig böra i likhet med reservanten yrka, att hvad som vid innevarande regleringsperiods slut möjligen återstode af prästerskapets löneregleringsfond skulle öfverföras till prästerskapets änke- och pupillkassas grundfond, när den godtgörelse till prästerskapet för tidigare undanhållen lönefyllnad, som därigenom skulle äga rum, ju icke uteslutande eller ens

hufvudsakligen komme änkor och barn efter de svagast aflönade prästerna till del, funne domkapitlet desto större anledning understödja hvad reservanten i öfrigt anfört och hemställa, att prästerskapets löneregleringsfond måtte under innevarande regleringsperiod i vidsträcktare mån än hittills anlitas dels för beredande af lönefyllnad åt de svagast aflönade bland prästerna, så att dessas bärgning blefve anständig — därvid särskild hänsyn måtte tagas till behovet af ett större existensminimum i de norrländska stiftet med därvarande dyrare lefnadsförhållanden, än hvad fallet i allmänhet vore i mellersta och södra Sverige — dels ock för den kyrkliga organisationens utveckling och nya prästerliga tjänsters inrättande, där sådana vore af nöden såsom i de flesta af Luleå stifts vidsträckta församlingar. Enligt domkapitlets förmenande borde för dessa ändamål äfven någon del af fondens kapital kunna anlitas, därest ränteafkastningen icke försloge. Hvad som sedermera vid regleringsperiodens slut återstode borde öfverföras till kyrkofonden.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Östergötlands* län framhåller det behjärtansvärda i viss del af kommittéledamöten Ekströms förslag och hemställer i anslutning därtill, att af löneregleringsfonden först måtte till prästerskapet utbetalas så mycket, att åt hvarje prästman bereddes anständig bärgning, och att hvad därefter återstode skulle öfverföras till kyrkofonden. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Kalmar* län fäster uppmärksamheten därpå, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i särskildt underdånigt yttrande öfver kommitténs förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför förklarar sig ej kunna biträda kommitténs förslag, att prästerskapets löneregleringsfond skulle öfverföras till kyrkofonden*; och borde däraf betingad ändring göras i förslaget § 2. Af § 10 i förslaget framginge, hurusom kommittén tänkt sig, att genom tillämpning af den nya löneregleringen behovet af löneförhöjning skulle vara behörigen tillgodosedt. Visserligen kunde det vara så för tiden närmast efter det regleringen i allmänhet trädte i tillämpning, men helt säkert skulle längre fram dylikt behof ånyo uppstå. Det syntes under sådana förhållanden vara mindre välbetänkt att icke bibehålla prästerskapets löneregleringsfond såsom ett medel att afhjälpa uppkommande behof af bättre lönevillkor. Användes fonden till prästerskapets ordinarie aflöning och lämnade kyrkofonden ej tillgång till behöflig löneförbättring, torde det ej blifva någon lätt sak att få medel därtill. Det syntes kunna vara tids nog att låta prästerskapets

---

* Jfr kammarkollegii utlåtande angående löneregleringsfrågan, sid. 76 och följ.

löneregleringsfond ingå till kyrkofonden, om det efter den nya löneregleringens tillämpning visade sig, att den förstnämnda fonden icke behöfdes för här ofvan antydda ändamål. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Värmlands* län förmäler, att till kyrkofondens tillgångar enligt kommitterades förslag hänförts, bland annat, Älfvals pastorats regleringsfond, därvid i den uti finansplanen uppgjorda beräkning öfver fondens årliga inkomster uppförts en efter 4 procent beräknad ränteafkastning å fondens kapitalbehållning den 31 december 1901. Men då Eders Kungl. Maj:t jämlikt nådigt bref den 18 februari 1903 på förekommen anledning meddelat bestämmelser rörande fondens delvisa disponerande för vissa pastorat inom Älfvals härad, hade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig böra å detta förhållande fästa nådig uppmärksamhet.

Domänstyrelsen, som hänvisar till hvad kommittéledamoten Ekström i sin reservation anført, medgifver väl, att ursprungligen — såsom ock framginge af kammarkollegii och statskontorets underdåniga utlåtande den 27 december 1867 — de tillgångar, som på grund af § 9 mom. 2 af nådiga förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862 finge i händelse af befogenhet från en till annan församling öfverflyttas, icke ansetts kunna fonderas för en längre framtid, utan antagits komma till fullständig användning under då förestående löneregleringsperiod. Men därvid vore att märka, hurusom dessa tillgångar då beräknats bestå hufvudsakligen endast af sådana inkomster, som grundade sig på statsanslag eller på arrenden för de af kronan upplåtna hemman och lägenheter, som icke vore bostadsboställen. Man torde då ännu icke hafva tänkt på att de inkomster, som på grund af § 24 i den först den 29 juni 1866 utfärdade nådiga förordning angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket skulle tilläggas dessa tillgångar, komme att blifva synnerligen afsevärda. Hvilken stor betydelse dessa sistnämnda skogsmedelsinkomster emellertid sedermera fått, syntes af den i kommitterades betänkande sid. 214 och 215 intagna tablå. Af denna framginge, att, oberäknadt hvad af skogsmedel influtit före år 1872, dylika medel intill år 1901 tillförts fonden med i jämna kronor 4,164,976 kronor, hvaremot öfriga inkomster, inberäknadt skogsmedel före år 1872, uppgått till endast 1,907,385 kronor, förutom 1,786,977 kronor intressemedel och kapitalvinst å utlottade obligationer. Utan dessa skogsmedel hade utan tvifvel inkomsterna behöfts och åtgått till lönebidrag, någon fondbildning och därmed ränteafkastning hade alltså icke kunnat ifrågakomma; knappast 2,000,000 kronor hade under denna tidsperiod funnits tillgängliga att tilldelas svagt aflönade präster. I verkligheten hade emellertid under samma period användts till lönebidrag ej mindre än 3,833,665 kronor, således betydligt

mer än som i början — de *sedermåra tillkomna* skogsmedlen förutan — kunnat påräknas. När därtill komme att fondens behållning vid 1901 års slut, 3,801,725 kronor, betydligt understege hvad af skogsmedel *opåräknadt* influtit, torde tydligen framgå, att reservantens skäl för hela fondens användande redan under innevarande löneperiod saknade faktiskt underlag, liksom ock hans påstående, att fondens medel *lagligen* tillhörde prästerskapet under samma period, torde vara ogrundadt.

Prästerskapets lönerogleringsfond grundar sin tillvaro ytterst på följande bestämmelser i § 9 af 1862 års förordning, nämligen:

»Mom. 2. De inkomster åter, som grunda sig på statsanslag i kontanta penningar, kronotionde och hemmansräntor eller på arrenden för de af kronan upplåtta stom-, annex- och mensal-hemman och lägenheter, som icke äro bostadsboställen, må, i den ordning här nedan stadgas, i händelse af befogenhet, från en till annan församling öfverflyttas eller alldeles indragas, det senare dock endast i de fall, att de icke äro prästerskapet för all framtid tillförsäkrade.

Mom. 3. Såvida för prästerskapets aflöning icke vidare behöfliga medel af den beskaffenhet, hvarom i nästföregående moment förmåles, finnas en församling tilldelade eller ock församling för sitt prästerskaps anständiga bärgning är i behof af understöd utaf dylika medel, äger nämnden sådant hos Kungl. Maj:t i underdånighet anmäla, då Kungl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, vill om medlens indragning eller öfverflyttande från en församling till annan eller ock rörande anvisande af nytt anslag yttrande meddela.»

Vid sedermera uppkommen fråga huru med förvaltningen af vederlagsspannmål, atkastning af hemman och dylika i § 9 mom. 2 af nämnda förordning omförmälda, prästerskapet tilldelade inkomster, som, utan att till statsverket indragas, vore eller blefve under pågående löneroglering skilda från de prästerliga beställningar, med hvilka de förut varit förenade, borde förfaras, intill dess nådigt beslut om samma inkomsters framtida användande kunde komma att meddelas, utfärdade Kungl. Maj:t den 14 februari 1868 nådigt bref till kammarkollegium och statskontoret angående uppbörd och förvaltning af dylika medel. Detta bref, som kungjorts genom kollegiernas cirkulär den 10 mars 1868, innehåller, bland annat, att sedan löneroglering, hvarigenom så beskaffade löningsmedel blifvit från prästerlig beställning skilda, inträdt i tillämpning, samma medel skola af kronans uppbördsmän debiteras och uppbäras och i räkenskapen redovisas under särskildt konto med benämning »Prästerskapets lönerogleringsmedel», samt levereras till landtränteriet, där medlen likaledes böra under

särskildt konto bokföras, och hvarifrån de skola insändas till kungl. räntekammaren, hvarefter statskontoret, i den mån medlen inflyta, bör, på sätt lämpligen ske kan, göra dem räntebärande, och skola de därstädes, under benämning »Prästerskapets löneregleringsfond», för hvarje län särskildt bokförda, behandlas utan sammanblandning med statsmedel. Beträffande inkomster af ecklesiastika boställens skogar, som i enlighet med stadgandet i 24 § af nådiga förordningen den 29 juni 1866 angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket eller till följd af särskilda nådiga beslut böra, i öfverensstämmelse med 1862 års förordning användas till bidrag vid reglerande af prästerskapets aflöning, skola ofvanberörda föreskrifter i tillämpliga delar äfven tjäna till efterrättelse.

Hvarken förenämnda 1862 års förordning eller 1868 års bref gifver, såvidt ämbetsverken kunna finna, stöd åt kommittéledamoten Ekströms uppfattning, att de medel, som utgöra prästerskapets löneregleringsfond, ovillkorligen böra *under innevarande löneregleringsperiod konsumeras*. Ett öfverförande, i enlighet med nämnde reservants förslag, af någon del utaf fondens medel till *prästerskapets änke- och pupillkassas grundfond* synes till och med stå i uppenbar strid mot löneregleringsfondens uppgift.

Efter det sistnämnda fond blifvit, i den omfattning Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt medgifva, under *innevarande löneregleringsperiod* använd till upphjälpande af de svagast aflönade prästernas ekonomiska ställning, lärar laga hinder icke möta att, för möjliggörande af *blifvande löneregleringar*, till kyrkofonden öfverföra hvad sedermera kan af samma fond återstå.

Ett dylikt öfverförande har emellertid af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län anmärkts vara mindre välbetänkt. Prästerskapets löneregleringsfond borde nämligen, enligt denna länsstyrelses åsikt, *äfven för framtiden bibehållas* »såsom ett medel att afhjälpa uppkommande behof af bättre lönevillkor». Det torde dock knappast kunna begäras, att prästerskapet skall vid de närmast förestående regleringarna afstå från omförmälda fonds tillgångar, om dessa behöfva tagas i anspråk för att då bereda prästerskapet anständig bärgning. Visar sig, att fondens medel icke äro behöfliga härför, stå de ju till disposition vid framtidens löneregleringar.

Beträffande vissa fonder, som förvaltas af statskontoret och en del domkapitel, har kommittén (sid. 205—206) meddelat, hvad af kommittén inhämtade upplysningar gifva vid handen i fråga om berörda fonders ändamål m. m., alldeles oberoende däraf om någon anledning förefunnes att upptaga samma fonders tillgångar bland dem, som skulle bilda underlaget för kyrkofonden. Lönetillgångar, som anskaffats af eller till förmån

för en församling eller ett pastorat, eller hvilka af enskild person donerats till innehafvare af viss prästerlig tjänst, i syfte att bereda denne ökad inkomst, fölle naturligtvis, säger kommittén, helt och hållet utom gränserna för kyrkofondens anspråk. Däremot borde, enligt kommitténs mening, sådana fonder och andra tillgångar, som ej vore att hänföra till dylika lönededel, öfverföras till kyrkofonden för att, såsom en svenska kyrkans tillhörighet, vid kommande lönerogleringar användas till förmån för de präster, åt hvilka anständig bärning eljest icke skulle kunna beredas.

Domkapitlet i Härnösand har nu ifrågasatt, att fonder, som bildats af ecklesiastika lönetillgångar inom därvarande stift, skulle undantagas från tillämpningen af den utaf kommittén sålunda uttalade grundsats om vissa lönededels indragande till kyrkofonden, enär alla *Härnösands stift tillhörande, på dylikt sätt bildade fonder*, efter domkapitlets åsikt, erfordrades för ordnandet af själavården inom stiftets särskilda församlingar. Ämbetsverken finna dock så mycket mindre anledning understödja domkapitlets omförmälda förslag, som, enligt hvad kommitténs tabeller serien D (sid. 350 och sid. 433) utvisa, till bestridande af prästerskapets löner inom Härnösands stift skulle, med tillämpning af kommitténs beräkningsgrunder, erfordras tillskott från kyrkofonden till belopp af 429,603 kronor, för den händelse nu bestående kyrkliga indelning och organisation bibehållas, men ett ännu afsevärdare belopp eller 560,364 kronor — hvilket belopp är högre än det som skulle tagas i anspråk för något annat stift — under förutsättning att de af kommittén föreslagna ändringar i bestående indelning och organisation genomföras. I jämförelse med sålunda angifna belopp äro de Härnösands stift tillhörande fondmedel, hvilkas indragning till kyrkofonden kunde ifrågasättas, i det hela en obetydlighet.

§ 3.

Under det att de i § 2 omförmälda lönetillgångar äro redan uppsamlade penningkapital, hvilka allenast en gång kunde komma kyrkofonden till godo, utgöras däremot de uti förevarande paragraf åsyftade lönededel af årsinkomster, hvilka tillföras kyrkofonden dels såsom afkastning af dess egen behållning, dels och hufvudsakligen från statsverket men äfven från församlingarna, dels såsom afkastning af jord- och skogsegendomar af ecklesiastik boställsnatur.

Mom. 1.

Kyrkofondens förnämsta inkomst är den, som angifves i förenämnda moment, och består af det belopp, statsverket enligt särskild lag skulle årligen gälda såsom ersättning för tionde och andra afgifter af fast egen-

dom, hvilka på grund af förut gifna författningar tillkommit prästerskapet men blifvit till statsverket indragna.

Att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Hallands, Skaraborgs, Kopparbergs* och *Jämtlands* län icke biträdt kommitténs förslag till åsyftade lag om indragning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, är förut (sid. 5 och följ.) omförmäldt. Dessa myndigheter påyrka, såsom naturligt är, sådana ändringar i förevarande förslag till lag om kyrkofond — särskildt i nu omhandlade mom. 1 af § 3 — som betingas af de utaf dem i stället förordade anordningar. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Västmanlands* län har i sitt utlåtande angående förstnämnda lagförslag uttalat sig i den riktning, att indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde borde tillsvidare begränsas till två tredjedelar af det belopp, hvarmed tionden nu utginge*; och säger sig Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande beträffande förslaget till lag om kyrkofond icke hafva annat att erinra, än hvad som betingades af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening i fråga om tiondelagen.

Omförmälda länsstyrelsers yttranden föranleda ej något uttalande från ämbetsverkens sida utöfver hvad här ofvan sid. 9 och följ. anförts.

Med anledning af hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Malmöhus* län yttrat om svårigheten att medhinna erforderliga uträkningar inom sådan tid, att statsverkets ersättning för tionden kunde första året, då ny löneroglering inom en församling tillämpades, inlevereras till kyrkofonden inom föreskrifven tid, eller i början af ecklesiastikåret, tillåta sig ämbetsverken hänvisa till kammarkollegii utlåtande angående lönerogleringsfrågan sid. 77—79.

Mom. 2.

Af skäl, som kommittén i sitt betänkande (sid. 256—267) anført och kammarkollegium i sitt utlåtande angående lönerogleringsfrågan (sid. 239—240) delvis återgifvit, har kommittén uppställt följande grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar:

1:o. Alla ecklesiastika boställsskogar skola ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning.

2:o. Boställshafvare eller arrendator må endast till husbehof använda boställsskog, vare sig ordnad hushållning därå är införd eller icke. Är annan prästerlig tjänsteinnehafvare berättigad att från skogen taga sitt virkesbehof eller någon del därå, vare han vid sådan rätt bibehållen.

3:o. Hvad af skogens afkastning icke erfordras för boställshafvares

---

* Jfr kammarkollegii utlåtande angående lönerogleringsfrågan, sid. 37—39.

eller arrendators behof eller för församlingen åliggande kyrko- och prästgårdsbyggnad skall försäljas.

Sedan af härvid influtna medel guldits kostnaden för virkets försäljning, skall återstoden ingå till kyrkofonden.

4:o. För skogsindelning å boställe skall kostnaden, därtill förskott såsom hittills lämnas af allmänna medel, gäldas af kyrkofonden.

Skogsodling och andra arbeten för skogsskötselns främjande ombesörjas af skogsstaten. Kostnaden härför godtgöres af kyrkofonden intill belopp, som Kungl. Maj:t efter domänstyrelsens förslag för hvarje år fastställer.

Ersättning för jägmästares förrättning för skogsodling eller afverkning äfvensom för kronojägarers förrättning i de fall, då han på jägmästares order biträder med sådant arbete, som hittills skolat särskildt godtgöras, skall af kyrkofonden till statsverket årligen utgöras med visst belopp, motsvarande medeltalet af hvad i sådant hänseende under åren 1904—1913 utgått.

Hvad ofvan stadgas om disposition af skogsafkastning utöfver husbehofvet gäller ej i fråga om boställe, som af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats, eller som blifvit till aflönande af biskop i denna hans egenskap anslaget; skolande fråga om disposition af sådan skogsafkastning vid dessa boställen alltid underställas Kungl. Maj:ts pröfning.

När boställe, som af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats, icke lämnar så stort virkesöfverskott, att däraf kunna bestridas kostnaderna för skogsindelning, skogsodling och andra arbeten för skogsskötselns främjande, samt nödiga medel icke heller genom vederbörandes försorg tillhandahållas, har skogsstaten icke att taga någon befattning med dessa arbeten. Icke heller må kostnaderna för dem gäldas af kyrkofonden».

Vissa bestämmelser i förslaget till lag om kyrkofond utgå från den förutsättning, att omförmälda grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar tagas till efterföljd. Åsyftade bestämmelser, hvilka tillka afse en förändrad disposition utaf afkastningen af änkesäten, innehållas i § 3 mom. 2 samt i § 6 mom. 2, 3 och 4 af förslaget till lag om kyrkofond.

Så skola enligt § 3 mom. 2 såsom kyrkofondens inkomster beräknas behållna skogsförsäljningsmedel från bostadsboställe och från hemman eller lägenhet, som brukas i förening med dylikt boställe, samt behållen af-

kastning af prästerskapets löningsboställen, jämväl dem som till änkesäten anslagits, äfvensom ersättningsmedel för jord eller förmån, som från löningsboställe upplåtits, dock med undantag, beträffande samtliga i detta moment omförmälda aflöningsmedel, af sådana inkomster, som enligt §§ 6 och 8 af lagen angående reglering af prästerskapets aflöning förbehållas prästerskapet i visst pastorat. Å andra sidan skola på grund af § 6 mom. 2, 3 och 4 bland kyrkofondens utgifter upptagas behållen afkastning af änkesäte, när sådan må af prästänka tillgodonjutas (mom. 2); kostnad för skogsindelning å boställen, som icke af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats (mom. 3); samt kostnad för skogsodling och andra arbeten för skogsskötselns främjande å de i mom. 3 omförmälda boställen intill belopp, som Kungl. Maj:t efter domänstyrelsens förslag för hvarje år fastställer (mom. 4).

Till belysning af kommitténs förslag om förändrad disposition af änkesätens afkastning torde böra omförmälas, hurusom kommittén (sid. 237) anser det vara obestriddigt, att afkastning af änkesäte, i den mån den tillkomme *prästänka*, ej kunde betraktas såsom en lönetillgång för *prästerskapet*. Det kommittén gifna uppdrag torde ej böra så tolkas, att kommittén skulle hafva att ingå i bedömande, huruvida dylik egendom skulle, utan förnärmande af ammans rätt, kunna tillvinnas kyrkofonden. Däremot vore afkastning af änkesäte för den tid, då icke någon änka lefde, som ägde uppbära afkastningen, redan nu en aflöningstillgång för prästerskapet och borde såsom sådan, efter det ny lönereglering vunnit tillämpning, komma kyrkofonden till godo, enär ju ingen anledning finnes att därmed, sedan skäligen löner beredts åt prästerskapet i allmänhet, gynna någon viss präst inom det pastorat, vid hvilket änkesätet vore fastadt. Kommittén hade därför visserligen, för vinnande af reda, i § 3 mom. 2 föreslagit, att all afkastning af änkesäten skulle ingå till kyrkofonden, men tillika i § 6 mom. 2 pålagt kyrkofonden en mot behållna afkastningen af änkesäte svarande utgift, när till dylik afkastning berättigad änka lefde.

I denna punkt hafva emellertid inom kommittén två afvikande meningar uttalats.

Kammarrådet K. Rydin fäster i afgifven reservation (sid. 453—457) uppmärksamheten därpå, att vid de löneregleringar, som verkställts på grund af 1862 års förordning, änkesätinstitutionen lämnats orubbad. Under det att stom-, annex- och mensalhemman vid prästerliga beställningar inom pastorat, där änkesäten ej finnes, i stor mängd blifvit skilda från dessa beställningar för att med sin afkastning lämna bidrag till reglerandet af lönerna för prästerskapet i pastorat, hvilkas aflöningsmedel varit otillräckliga, hade de löningshemman af samma natur, som blifvit anord-

nade till änkesäten, bibehållits vid denna senare uppgift och dessutom tillfälligtvis, under ledigheter, ökat kyrkoherdarnes aflöning. Anledningen till, att änkesätena inom Göteborgs stift sålunda icke vid den allmänna regleringen af prästerskapets inkomster fingo dela öde med så många andra löningshemman inom de öfriga stiften, torde hafva varit den, att änkeförsörjningen då ännu icke blifvit ordnad genom en för hela prästerskapet gemensam inrättning. Sedan grundsatsen om en jämnare fördelning af prästerskapets inkomster en gång blifvit uttalad — om den ock på ett blott ofullständigt sätt genomförts i 1862 års förordning —, hade det upphört att vara sanning, hvad kyrkoherdarne i domprosteriets och Marks kontrakt af Göteborgs stift yttrade med afseende å sin den 22 april 1761 träffade öfverenskommelse om änkors underhåll, nämligen att »ingen med skäl härigenom kan säga sig förfördelad». Ty i själfva verket hade de fastigheter, som utgjorde änkesäten, undanhållits sådana präster, som icke för närvarande kunde sägas hafva anständig bärning, icke heller haft det under löneregleringsperiodens föregående år. Ett af hufvudsyftena med kommitténs arbete hade varit att söka få till stånd en mera genomförd utjämning af prästerskapets löner och i samband därmed en förbättring i det svagast aflönade prästerskapets villkor. För sådant ändamål hade kommittén föreslagit, att till kyrkans förfogande skulle ställas aflöningsmedel i den största möjliga omfattning, såsom framginge i synnerhet af dess förslag till lag om kyrkofond. Särskildt skulle åtskilliga löningsboställen, som nu vore förenade med vissa prästerliga beställningar, skiljas från dem och afkastningen tillföras kyrkofonden. Kommittén afsåge likväl icke att göra någon rubbning i änkesätesinstitutionen, såvidt förmån därigenom bereddes åt prästänka. I regel hade emellertid de fastigheter, som nu utgjorde änkesäten, ursprungligen varit lönetillgångar för prästerskapet och från början icke anvisats prästänkor till underhåll. Laga hinder torde då icke heller möta att, när en förändrad disposition funnes af omständigheterna påkallad, till prästerskapet återställa den eklestastika boställsjord, som — låt vara under lång tid — fått med prästerskapets goda minne begagnas af en del prästänkor. Med hänsyn till de förändrade förhållanden som inträdt, sedan en särskild prästerskapets änke- och pupillkassa blifvit bildad, funnes, enligt reservantens åsikt, icke någon anledning hädanefter företrädesvis gynna prästänkorna och indirekt äfven prästerna i Göteborgs stift, genom att låta ankorna därstädes fortfarande behålla åt prästerskapet anslagna löningsboställen — af hvilka somliga till och med vore ganska betydande possessioner —, så mycket mindre som kyrkoherdarne i de pastorat, där änkesäten funnes, skulle, enligt de af kommittén föreslagna grunder för aflöningens beräkning, erhålla en me-

dellön af 5,265 kronor, medan kyrkoherdarne uti rikets landspastorat öfver hufvud skulle i medeltal bekomma endast 4,634 kronor såsom lön. Ansåges afkastningen af ifrågavarande boställen fortfarande bära åtnjutas af prästänkor, torde därför vara lämpligast, att samma afkastninginginge till nysnämnda kassa, för att på den vägen komma *alla* dylika äncor till godo. Då reservanten emellertid hölle före, att de till änkesäten upplåtna stom-, annex- och mensalhemman borde under en blifvande löneregleringsperiod, i den mån sådant utan förnärmande af annans redan förvärfvade rätt kunde ske, användas för sitt ursprungliga ändamål — prästerskapets aflöning —, hemställde han om den ändring i kommitténs förslag till lag om kyrkofond, att mom. 2 af § 6 i berörda lagförslag förklarades skola utgå. Hade änkesäte tillkommit genom *donation*, ansåge reservanten, lika med kommittén, att donationen borde respekteras, och biträdde följaktligen kommitténs förslag uti denna del. I berörda reservation instämmer äfven kommittéledamoten, kontraktsprosten O. W. Redelius.

En annan ledamot af kommittén, kontraktsprosten D. Wannberg (sid. 467) förklarar sig icke kunna biträda kommitténs beslut i § 3 mom. 2 och § 6 mom. 2, i hvad angifna paragrafer och mom. rörde sådana ecklesiastika hemman, som blifvit till änkesäten anslagna. Att kommittén, om än blott i fråga om *prästernas* eventuella rätt, upptagit dessa hemman och lägenheter under den allmänna synpunkt, hvarunder prästerskapets löningsboställen vore att betrakta, och i följd däraf indragit desamma i regleringen, därtill hade kommittén efter reservantens förmenande saknat befogenhet och därmed gått utöfver sitt uppdrag. Utom det att en fullständig utredning saknades, hvilka af dessa hemman blifvit äfven i äldsta tider för sitt nuvarande ändamål donerade, hvilade änkesätesinstitutionen i sin nuvarande form på de säkraste rättsgrunder, bekräftade genom kungl. försäkringar och, hvad Halland och Bohuslän beträffade, på ett synnerligen kraftigt sätt till sitt framtida bestånd stadfästade i de fredsslut, hvarigenom dessa landskap öfvergått till svenska kronan, en omständighet som väl borde förläna den högsta trygghet mot upphäfvande eller ändring af denna uråldriga stiftelse.

Frågan om en förändrad disposition af änkesätens afkastning har behandlats jämväl af ett domkapitel och några länsstyrelser, under det att domänstyrelsen uttalat sig angående de delar af §§ 3 och 6, som förutsätta ändringar i gällande skogslagstiftning.

Domkapitlet i *Göteborg* säger sig ej kunna biträda föreliggande lagförslag, i hvad därigenom stadgades, att afkastningen af de i Göteborgs stift belägna änkesäten skulle ingå till kyrkofonden. Domkapitlet måste

på det bestämdaste i denna fråga ansluta sig till kommittéledamoten Wannbergs mening, att kommittén genom ett sådant stadgande gått utöfver sin befogenhet, enär änkesätena ej vore upptagna i nu gällande löneregleringar och därför ej borde betraktas såsom en aflöningstillgång, om hvars disponerande kommittén haft att afgifva förslag. Om en förändring skulle företagas med afseende på änkesätena, torde detta böra ske genom en särskild lagstiftning, förutgången af en vida grundligare utredning än den, hvars resultat föreläge i kommitténs betänkande. Mot förslaget i hvad det rörde änkesätenas ingående till kyrkofonden måste domkapitlet därför inlägga en bestämd gensaga, i synnerhet som förslaget syntes äsyfta, att vid ny lönereglering afkastningen af änkesätena skulle ingå till kyrkofonden äfven i de pastorat, där de antingen redan innehades af kyrkoherdar eller enligt nuvarande rättsförhållanden borde tillfalla dessa. Att genom en sådan åtgärd en lagligen förvärfvad rätt skulle blifva kränkt, antyde reservanten Rydin, då han påyrkade änkesätenas indragning, endast under den förutsättningen att detta kunde ske utan förnärmande af annans rätt. Domkapitlet yrkade därför på det bestämdaste, att ur § 3 mom. 2 måtte utgå orden »jämväl dem, som till änkesäten anslagits», samt att ur § 6 likaledes måtte utgå mom. 2 i sin helhet. Äfvenså ville domkapitlet uttala som sin åsikt, att om en förändring med afseende på änkesätenas användning skulle genomföras, denna fråga måtte blifva föremål för en särskild lagstiftning, och att om en sådan komme till stånd, den ej måtte få retroaktiv verkan på redan utnämnda kyrkoherdar, utan att dessa för sin tjänstetid bibehölles vid dem enligt dittills gällande rättsförhållanden tillkommande förmån. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Jönköpings* län förklarar sig dela kammarrådet Rydins åsikt, att anledning ej vidare syntes förefinnas att gynna prästänkorna i Göteborgs stift och därigenom indirekt äfven prästerna i samma stift genom att bibehålla änkesätesinstitutionen därstädes, hvarför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställde om sådan ändring i § 6 mom. 2, som bemälde reservant föreslagit. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Kristianstads* län gör ett liknande uttalande. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Hallands* län framhåller, hurusom kommitténs förslag afsåge, att afkastningen af änkesäten, hvilka ursprungligen vore att anse såsom en prästerskapets lönetillgång, skulle ingå till ifrågavarande fond, men att, då tidvis änka efter präst vore berättigad till afkomsten af hemman af berörda slag, under hvilken tid följaktligen samma afkomst icke vore prästerskapet såsom lön förbehållen, fonden skulle vara skyldig att till vederbörande prästänka redovisa afkomsten, hvilket sistnämnda stadgande kommittén inryckt i § 6 mom. 2 af förslaget, under erinran, att kommittén icke ansett sig böra ingå i be-

dömande, huruvida änkesätena skulle, utan förnärmande af annans rätt, kunna under sådan tid tillvinnas fonden. Emot denna mening hade kommittéledamöterna Redelius och Rydin reserverat sig, i det att de ansett, att laga hinder icke borde möta för att, när en förändrad disposition funnes af omständigheterna påkallad, ifrågavarande ecklesiastika boställsjord blefve till prästerskapet återställd. I motsats därtill hade kommittéledamöten Wannberg uttalat den åsikt, att kommittén saknat befogenhet att ens i fråga, om prästerskapets eventuella rätt upptaga dessa hemman under den allmänna synpunkt, hvarunder prästerskapets löningsboställen vore att betrakta, och således indraga dem i någon mån i regleringen i fråga. Enligt den utredning i ämnet, kammarrådet Rydin lämnat, syntes det vara påtagligt, att änkesätena ursprungligen voro en prästerskapets lönetillgång och icke anvisats prästänkor till underhåll. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande instämde i den åsikt, som omfattats af kommittéledamöterna Redelius och Rydin, och biträdde deras ändringsförslag. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Göteborgs och Bohus* län finner det tvifvelaktigt, hvilkendera af de tre olika meningar, som förekommit i berörda fråga, hade de bästa skälen för sig. Kommittéförslaget, som innefattade en medelväg, torde dock bäst motsvara rättvisans och billighetens fordringar. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Västerbottens* län erinrar, hurusom i det fall att änkesäte uppkommit genom prästerskapets afstående af en del aflöningsjord och ej genom donation af församling eller enskild person, det ville synas som om prästerskapets änkor i de församlingar, där dylika änkesäten funnes, erhöle en ej fullt berättigad förmån framför det öfriga prästerskapets därigenom, att enligt stadgandet i förslaget § 6 mom. 2 från kyrkofonden skulle till änka utgå ersättning, motsvarande behållen afkastning af änkesätet.

Domänstyrelsen erinrar till en början, hurusom i nådiga cirkuläret till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län med föreskrifter i afseende på åtskilliga skogsförvaltningen rörande ämnen den 3 december 1880 meddelas i hufvudsak följande bestämmelser angående redovisning af skogsmedel, nämligen *att* medel, som vid de af länsstyrelserna anordnade försäljningsauktioner erhöles, skulle erläggas antingen till länets ränteri eller till kronofogden i orten; *att* då försäljning under hand verkställdes af jägmästare, uppgift å det försälda, köpare och köpeskilling borde genast insändas till länsstyrelsen för försäljningsmedlens indrivande; *att*, med undantag af skogsarrendemedel, alla inkomster af allmänna skogar, som stode under skogsstatens förvaltning eller inseende, och af hvilka afkastning tillfölle antingen statsverket eller under statskontorets förvaltning ställda

fonder, skulle, sedan de inlevererats till landtränteriet, därstädes å ett särskildt konto, benämndt »skogsmedel», redovisas och hållas till *skogsstyrelsens disposition för bestridande af förefallande utgifter* till skogsstatens aflöning, till förvaltningskostnader för kronoparker och andra skogar samt till *indelnings- och odlingskostnader å boställsskogar m. m.*; att för hvarje kvartal skulle hos vederbörande länsstyrelse upprättas räkning med skogsstyrelsen, hvilken räkning, innefattande landtränteriets redogörelse öfver influtna skogsmedel, skulle, åtföljd af verifikationer, insändas till skogsstyrelsen; att i denna räkning borde såsom utgifter afföras såväl aflöningar och kostnader för skogseffekters försäljning som ock de medel jägmästarne, mot redovisningsskyldighet hos skogsstyrelsen, utbekomme för bestridande af förvaltnings- och indelnings- m. fl. kostnader samt boställshafvare för skogsskötseln eller eljest såsom andel af skogens afkastning ägde uppbära; att på grund af dessa från länen ingående räkningar och jägmästarnes redovisningar skulle hos styrelsen årligen upprättas hufvudbok, i hvilken särskildt konto eller afräkning borde uppläggas bland annat för hvarje särskild boställs- eller annan skog, för hvilken ifrågakommit utgifter af den beskaffenhet, att de framdeles borde af skogens afkastning ersättas, hvarefter *uppkommande öfverskott å dessa konti skulle af skogsstyrelsen redovisas till de fonder och myndigheter, som vore till öfverskottet berättigade*, samt utbetalas af skogsstyrelsen direkt eller genom anvisning å behållning på styrelsens räkning i vederbörande landtränteri; att skogsinkomster tillkommande prästerskapets löneregleringsfond m. fl. under statskontorets förvaltning ställda fonder skulle i styrelsens hufvudbok tillgodoföras särskilda konti för dessa fonder; samt att jämväl statsverkets skogsmedel skulle å särskildt konto i hufvudboken redovisas och, i den mån desamma icke erfordrades till utgifters bestridande, på skogsstyrelsens ordres från vederbörande landtränteri till statskontoret levereras.

Om det redan vid ofvanberörda tidpunkt ansetts nödvändigt, fortsätter domänstyrelsen, att sålunda hos skogsväsendets centralmyndighet koncentrera bokföring och redovisning af samt därmed ock kontrollen öfver skogsmedlens både inkomster och utgifter, måste nödvändigheten däraf framträda ännu bjärtare, sedan genom nådiga brefvet den 29 november 1889 angående ny reglering af skogsstaten föreskrifvits, bland annat, att skogsstaten skulle, med undantag af vissa fall, ombesörja skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å ecklesiastika och civila boställen samt öfvertaga ledningen af skogsafverkningen därstädes, hvilket naturligen haft till följd, att jägmästarnes till styrelsen ingående räkenskaper innehölle redogörelse äfven för medel, som för ecklesiastika boställens skötsel tillhandahållits dem genom den centrala myndighetens försorg. Denna nödvändighet framträdde än vidare, när genom

nådiga förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, § 50, jägmästare bemyndigats under vissa omständigheter uppbära och i sina räkenskaper hos domänstyrelsen redovisa köpeskillingar för af honom under hand försåldt virke.

Hvad särskildt beträffar leverering till vederbörande ecklesiastika fonder i statskontoret af dem tillhörande behållningar upplyser domänstyrelsen, att ofvanberörda föreskrifter så tillämpats, att styrelsen genom anordningar på de i landtränterier innestående skogsmedel efter hand under årets lopp till statskontoret öfverlämnat runda belopp, i den mån af länsstyrelsernas kvartalsräkningar kunnat bedömas, att behållning komne att uppstå, hvilket skett för undvikande af ränteförlust för fonderna, ehuru de exakta siffrorna naturligtvis icke kunnat erhållas förr än vid bokslut det följande året.

Af kommitterades motiv, sid. 233 och följ., anser domänstyrelsen den slutsats böra dragas, att en annan ordning förutsattes för uppbörd och redovisning af ecklesiastika skogsmedel, än den som föreskrefves i 1880 års cirkulär. Uttrycket »behållna» skogsförsäljningsmedel skulle nämligen, — i stället för den betydelse som fastslagits redan i nådiga förordningen den 29 juni 1866 angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket och som sedermera bibehållits i alla senare skogsförfattningar samt en mängd ännu gällande nådiga bref och skogsstyrelsens eller domänstyrelsens resolutioner i fråga om disposition af afkastning från särskilda ecklesiastika boställen — innefatta försäljningsmedel med afdrag allenast af kostnader för virkets försäljning, hvilket afdrag enligt kommitterades mening kunde ske, under det att försäljningsmedlen ännu befunne sig i *skogstjänstemännens* händer, och borde sådan »behållning» omedelbart levereras till kyrkofonden, hvilken i stället skulle bestrida kostnaderna för skogarnes indelning, skötsel m. m. Så som *försäljnings- och uppbördsväsendet* nu vore ordnad jämligt kap. VIII af 1894 års skogsförordning — däruti ändringar icke af kommitterade föreslagits — äfvensom genom nådiga cirkuläret den 3 december 1880, skedde försäljning och uppbörd likväl i regel genom länsstyrelserna och dem underlydande uppbördsmän, kronofogdarne, och endast i undantagsfall — hvad uppbörd beträffade blott när fråga vore om små belopp — af jägmästare. Att nu, såsom kommittén syntes antyda, *öfverflytta hela uppbörden till jägmästarne syntes dock styrelsen af lätt insedda skäl mindre lämpligt*. När tillika erinrades därom, att försäljningskostnaden kunde omfatta dels den ersättning till auktionsförrättare, som utanordnades af länsstyrelsen, dels af länsstyrelsen bekostade länskungörelser, dels — i fråga om större försäljningar — af jägmästare ombesörjda, i hans årsredogörelse hos domänstyrelsen redovisade kostnader för tidningsannonser, dels ock likaledes af jägmästare utgifna, på samma

sätt redovisade handtlangningskostnader vid utstämpling af det till försäljning afsedda virket, vore det uppenbart att den af kommittén afsedda *behållningens utredande* skulle blifva ganska kompliceradt. I händelse vidare kommitterades mening varit att, genom direkta levereringar af »behållningarne» från uppbördsmännen till fonden, skogsinkomsterna från och vissa utgifter för de flesta ecklesiastika skogarne skulle upphöra att gå genom domänstyrelsen och således ej vidare upptagas i styrelsens hufvudbok, under det att styrelsen fortfarande skulle omhänderhafva öfriga utgifter för samma skogar äfvensom alla såväl inkomster som utgifter för inköpta eller donerade ecklesiastika skogar, som lämnade virkesöfverskott, civila boställen, kronoparker m. fl. allmänna skogar, ansåge sig styrelsen böra erinra, att därigenom betänkliga luckor skulle uppstå i en effektiv *kontroll öfver uppbörden*. Hos domänstyrelsen, som anordnat försäljningarna och ägde uppgifter från andra personer än uppbördsmanen, kunde med tillhjälp af dessa uppgifter och andra tillgängliga handlingar utöfvas noggrann kontroll däröfver, att alla försäljningsmedel verkligen blefve föremål för indrifning, hvilket åter icke läte sig göra vare sig hos statskontoret eller kammarrätten.

Af dessa skäl och med hänsyn jämväl till andra olägenheter, som skulle vållas af en dylik, till öfersiktighet, enkelhet och reda icke bidragande splittring af redovisningarna, ansåge sig styrelsen böra på det kraftigaste påyrka, *att såväl inkomster som alla utgifter för de ecklesiastika skogarne fortfarande skulle redovisas hos domänstyrelsen*, likasom och då, såsom ofvan framhållits, afsevärda svårigheter skulle uppstå, om endast vissa kostnader frändroges skogsmedlen före deras leverering, styrelsen funne det vida mera praktiskt, att *samtliga* kostnader för ifrågasvarande skogar sammanfördes och utbetalades vare sig af inflytande skogsmedel, såsom hittills skett, eller af medel som redan till fonden influtit. Huru därmed än ordnades, torde i alla händelser uti § 3 mom. 2 ordet »behållna» böra uteslutas och i stället uti § 6 upptagas alla kostnader för ifrågasvarande ecklesiastika skogar, på det att Eders Kungl. Maj:t måtte vara oförhindrad att meddela de närmare föreskrifter om de ecklesiastika skogsmedlens leverering och redovisning, som kunde befinnas erforderliga. Vidare syntes § 3 mom. 2 böra redigeras så, att tydligen framginge, det skogsförsäljningsmedel jämväl från prästerskapets löningsboställen och änkesäten skulle till kyrkofonden ingå, hvilket väl ock varit kommitterades mening, och torde möjligen uttrycket *aflöningsmedel* vara mindre lämpligt, när därmed afsåges skogsförsäljningsmedel.

Härefter erinrar domänstyrelsen, huruledes i 19 § af kommitterades förslag till ecklesiastik boställsordning behandlades det fall, då afträdande boställshafvare ägde bortföra honom tillhörande öfverloppshus. Han skulle

i sådan händelse ersätta värdet af det byggnadsvirke, som hämtats från boställets skog och icke utgjorts af sådan andel i densammes afkastning, som kunde utöfver husbehovet honom tillkomma; och skulle denna ersättning få användas till boställets nytta enligt synerätts bestämmande. Med hänsyn till de svårigheter som stundom torde uppstå i fråga om rätta sättet att använda sådana hos boställshafvare inestående medel, och då dylik ersättning, såsom ledande sitt ursprung från boställets skogsafkastning, väl närmast vore att jämföra med skogsförsäljningsmedel, syntes densamma lämpligast böra tillflyta kyrkofonden.

Icke sällan förekomme, anför domänstyrelsen vidare, att vid laga skifte eller ägoutbyte ecklesiastiskt boställe tillerkändes ersättning för ståndskog eller plantering. I § 7 af nådiga kungörelsen den 4 maj 1827, sådan denna paragraf lydde enligt nådiga kungörelsen den 31 oktober 1879, stadgades att med dylik ersättning skulle i främsta rummet bekostas skogsodling å boställets mark, där sådan lämpligen kunde äga rum, och att hvad därefter kunde af ersättningsmedel återstå borde, på sätt af synerätt eller vid ekonomisk besiktning närmare bestämdes, af boställshafvaren användas till boställets nytta och förkofran i öfrigt, mot redovisning vid först inträffande syn eller besiktning. Af denna anledning torde hos en mängd boställshafvare inestå dylika medel, om hvilkas befintlighet emellertid skogstjänstemän såväl som domänstyrelsen ofta icke erhöle någon kännedom. I vissa fall, när dylika ersättningar uppgått till synnerligen höga belopp, hade Eders Kungl. Maj:t föreskrifvit, att desamma skulle förvaltas af vederbörande kyrkoråd. Då emellertid enligt § 6 mom. 4 i förevarande lagförslag kostnader för skogsodling skulle utgöras af kyrkofonden, och då Eders Kungl. Maj:t torde böra lämnas tillfälle att, med hänsyn till särskilda förhållanden, ur fonden direkt anvisa medel till boställets förbättrande — för hvilket ändamål § 6 punkt 6 borde göras tillämplig — syntes det styrelsen, att dylika skogslikvidsmedel, såväl återstående behållningar af redan influtna och hos boställshafvaren eller kyrkoråd inestående, som ock framdeles uppkommande, borde ingå till kyrkofonden.

Utgående från den uppfattning, att Eders Kungl. Maj:t icke afsett att inhämta *statskontorets* tanke rörande frågan, huruvida och i hvad mån *änkesätenas afkastning* må tagas i anspråk för de med kyrkofonden afsedda ändamål, har statskontoret ansett sig endast böra uttala den mening, att, *därest* eller i den mån dylik afkastning blifver att betrakta såsom en lönetillgång för prästerskapet i gemen, det synes principiellt riktigt, att äfven denna afkastning tillföres kyrkofonden; och följer häraf, att statskontoret icke kan förorda kommitténs förslag i mom. 2 af § 6, att prästänka skulle genom förmedling af kyrkofonden uppbära sitt änkesätes behållna afkastning.

Kammarkollegium anser sig ej kunna tillstyrka kommitténs förslag om disposition af änkesätenas afkastning. Däremot ansluter sig kollegium, på de af två reservanter inom kommittén anförda skäl, till den af dem omfattade mening (sid. 457), att de till änkesäten upplåtna stom-, annex- och mensalhemman eller andra löningsboställen böra under en blifvande regleringsperiod, i den mån sådant utan förnärmaude af annans redan förvärfvade rätt kan ske, användas till prästerskapets aflöning, dock att om änkesäte tillkommit genom donation, dylik stiftelse bör respekteras. Häraf skulle emellertid icke föränledas någon ändring i mom. 2 af § 3, hvar emot, för den händelse omförmälda särskilda mening vinner afseende, mom. 2 af § 6 bör uteslutas.

I sitt utlåtande angående lönerregleringsfrågan (sid. 251 och följ.) har kammarkollegium, med hänsyn till hvad domänstyrelsen uti vissa delar af sitt ofvan återgifna yttrande anført, granskat förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar samt därvid gjort det uttalande, att kollegium icke kunde föreställa sig annat, än att kommitténs mening varit, att det nuvarande försäljnings- och uppbördsväsendet skulle, såvidt fråga vore om skogsalstren från ecklesiastika boställen, lämnas i det hela orubbadt. Den enda förändring i nu omhandlade afseende, kommittén med sitt förslag torde hafva åsyftat, vore, enligt kammarkollegii uppfattning, att *inga andra kostnader än de, som vore förenade med verkets försäljning, skulle afdragas*, innan skogsförsäljningsmedlen i vanlig ordning inlevererades till den fond, som skulle träda i stället för såväl prästerskapets lönerregleringsfond som ecklesiastika bostälernas skogsfond, nämligen kyrkofonden, hvaremot öfriga kostnader skulle i särskild ordning gäldas antingen genom årligen beräknade eller genom fasta anslag från kyrkofonden. Såvidt den föreslagna anordningen skulle bedömas med hänsyn till sitt inflytande på redovisningsväsendet, förklarade kollegium sig icke kunna inse, att därigenom vållades oreda eller ökad besvär för någon myndighet, snarare torde redovisningen beträffande vissa förrättningar komma att förenklas. Kollegium hade för sin del icke något att erinra mot kommitténs förslag i denna del.

Häri instämma ämbetsverken och anse fördenskull, att i uttrycket »*behållna skogsförsäljningsmedel*» bör inläggas den betydelse, kommittén velat däråt gifva. På det att emellertid icke någon ovisshet må råda angående innebörden af den utaf kommittén sålunda afsedda förändring, torde måhända med större tydlighet än i förevarande lagförslag skett böra utsägas, hvari denna förändring består. Äfven i öfrigt synes genom en omformulering af momentet kunna i mera uttryckliga ordalag angifvas, i hvilken mån kyrkofonden har att påräkna inkomster från olika slag af ecklesiastika jordegendomar. Ämbetsverken tillåta sig göra en antydan

om den affattning, som sålunda torde böra gifvas åt förevarande moment, i det att ämbetsverken till öfvervägande framlägga följande utkast till *momentets omredigering*:

»2. medel, hvilka från samtliga prästerskapets boställen, jämväl dem som hittills varit upplåtna till änkesäten, influtit för försäld skog, likväl efter afdrag af kostnaderna för försäljningen, så ock annan behållen afkastning af alla åt prästerskapet anslagna hemman eller lägenheter, hvilka icke äro bostadsboställen eller brukas i förening med dylika boställen, äfvensom ersättningsmedel för jord eller förmån, som upplåtits från omförmälda hemman och lägenheter, dock med undantag i alla här afsedda fall af sådana inkomster, som enligt §§ 6 och 8 af lagen angående reglering af prästerskapets aflöning*) förbehållas prästerskapet i visst pastorat.»

Hvad domänstyrelsen föreslagit därom, att medel, hvilka influtit såsom *ersättning dels för öfverloppshus*, som utaf afträdande boställshafvare bortförts från bostadsboställe, *dels för ståndskog eller plantering*, som vid laga skifte eller ägoutbyte frångått boställe, skulle tillfalla kyrkofonden, nödvändiggör förändringar i gällande lagstiftning, hvilka åtminstone icke af kommitténs nya lönesystem synas påkallade. Äfven om mot domänstyrelsens ifrågavarande förslag något eljest icke vore att erinra, torde dock i hvarje fall undantag böra göras med afseende å sådana ersättningsmedel, som leda sitt ursprung från boställe, hvilket af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats.

Ämbetsverken kunna emellertid icke heller med antydda modifikation understödja berörda förslag, enär i händelse af bifall därtill vederande församlings rätt skulle lida en minskning.

Ersättningsmedel för öfverloppshus skola nämligen på grund af 26 kap. 2 § byggningsbalken komma »socknemännen till godo vid deras byggnad å prästgård», eller ock skulle de enligt särskilda förslag till ecklesiastik boställsordning — det sist afgifna innefattadt i Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 56 till 1903 års riksdag (23 §) — användas till boställets nytta jämlikt de närmare föreskrifter, synerätt meddelar. Eventuellt skola jämväl skogslikvidsmedel, såsom redan här ofvan blifvit antydt, »på sätt af synerätt eller vid ekonomisk besiktning närmare bestämes, af boställsinnehafvaren användas till boställets nytta och förkofran i öfrigt, mot redovisning vid först inträffande syn eller besiktning». Då nu kommittén i § 6 af sitt förslag till lag angående reglering af prästerskapets aflöning — enligt ämbetsverkens åsikt på goda grunder — hemställt, att afkastning af bostadsboställe skall beräknas såsom tillgång till bestridande af aflöningen för innehafvaren af den prästerliga tjänst, åt

*) Förslaget text innehåller orden: »som enligt de i §§ 6 och 8» etc. Det är uppenbart, att de kursiverade orden på grund af tryckfel insmugit sig i texten.

hvilken bostället är upplåtet, och då afgifter, som församling enligt § 7 i nyssnämnda lagförslag skall utgöra såsom lönefyllnad, kunna nedbringas, i samma mån boställsafkastningen stegras, blefve vederbörande församling uppenbarligen lidande genom den utaf domänstyrelsen föreslagna anordning, enär densamma skulle medföra att medel, hvilka dock härflutit från det af församlingens präst upplåtna boställe, undandrogenes detta, i stället för att, såsom för närvarande är stadgadt, användas till boställets nytta och förkofran.

Mom 3.

Kommittén anser, att det ekonomiska stöd, staten för närvarande lämnar kyrkan, ej heller för framtiden kan undvaras, och har därför föreslagit, bland annat, att de statsanslag i penningar, som för ecklesiastikåret 1913—14 åtnjutas af prästerskapet, därefter skola ingå till kyrkofonden. Statsverkets mest betydande bidrag i kontanta penningar till prästerskapets aflöning uppgifver kommittén (sid. 240) vara det som för ändamålet utgår från ett å ordinarie stat uppfördt förslagsanslag till lappmarks ecklesiastikverk.

Med afseende å innehållet af förevarande moment yttrar domkapitlet i *Härnösand*, att då förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk icke i sin helhet kunde öfverföras till kyrkofonden, enär det afsåge äfven skolväsendet i lappmarken, syntes man icke hafva skäl att därifrån särskildt afsöndra hvad som utginge till prästerskapets aflöning. Enär lappmarken med sin starka kulturella utveckling otvifvelaktigt hade i en lång framtid behof af alldeles särskildt understöd äfven för utgörande af prästlöner, syntes det domkapitlet mest lämpligt och för församlingarna fördelaktigt att för detta ändamål kunna åtnjuta den förmån, som låge i ett förslagsanslag, hvilket såsom sådant kunde i fall af behof öfverskridas. En omredigering af detta moment i syfte att från indragning till kyrkofonden undantaga hvad som från detta förslagsanslag utginge till prästerskapets aflöning ansåge sig domkapitlet därför böra påyrka. Domkapitlet i *Luleå* uttalar sig i samma fråga och erinrar, hurusom förslaget till lappmarks ecklesiastikverk afsåge att understödja dels kyrkliga, dels undervisningsändamål i lappmarken. Om det också icke skulle möta några större svårigheter att från förslagsanslaget afskilja den del, som vid förenämnda tidpunkt funnes vara för kyrkliga ändamål anvisad, för att låta ett däremot svarande belopp årligen ingå till kyrkofonden, funne sig domkapitlet dock af andra skäl icke kunna tillstyrka en sådan anordning. Det syntes nämligen mindre lämpligt, att medel, som blifvit anslagna till upphjälpande af de kyrkliga förhållandena i en viss del af landet, indrogenes till en för hela svenska kyrkan gemensam fond, så länge medlen vore för ifråga-

varande landsdel så ovedersägligen behöfliga, som hvad fallet vore i fråga om här åsyftade anslag. I lappmarksförsamlingarna återstode mycket att göra med afseende på den kyrkliga organisationen, och det vore för genomförande af förbättringar otvifvelaktigt fördelaktigare att äga tillgång till ett särskildt för ändamålet afsedt förslagsanslag, hvilket kunde vid behof öfverskridas eller till och med ökas, än att vara hänvisad till ett kanske ovisst anspråk på vederlag ur kyrkofonden för en årligen dit levererad fix summa. Med hänsyn därtill funne sig domkapitlet böra afstyrka förslaget om öfverförande till kyrkofonden af de från förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk för kyrkliga ändamål anvisade medel och hemställa, att sagda anslag måtte fortfarande, äfven efter innevarande löne-regleringsperiods slut, utgå på samma sätt som hittills och med det belopp, som kunde finnas erforderligt, samt att lagförslaget måtte underkastas däraf betingad ändring.

Såsom i högre grad än domkapitlens förslag beredande kyrkan trygghet att, oberoende af växlande opinioner, kunna förfoga öfver ett visst mått af tillgångar för aflönande af dess prästerskap, tillstyrkes af ämbetsverken kommitténs ifrågavarande förslag i oförändradt skick. De kulturuppgifter, som särskildt beträffande lappmarken påkalla statsmakternas uppmärksamhet, lära icke heller hädanefter komma att lämnas utan det ekonomiska stöd, som af omständigheterna påkallas.

Mom 4.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Malmöhus* län erinrar om sin i afgifvet utlåtande öfver förslaget till lag angående reglering af prästerskapets aflöning uttalade mening därom, att församlingarnas bidrag till arfvoden åt ständiga adjunkter hellre torde böra direkt utbetalas till vederbörande adjunkter än att först inlevereras till kyrkofonden, som därefter skulle tillhandahålla dem åt adjunkterna.

Kammarkollegium har med anledning häraf i sitt utlåtande angående löne-regleringsfrågan (sid. 143) förklarar sig finna lämpligast, att i enlighet med kommitténs förslag *den del af församlingsafgifterna, som skulle utgöra arvode åt ständig adjunkt*, under alla förhållanden inlevererades till kyrkofonden. Inträffade det nämligen — t. ex. under rådande prästbrist — att dylik adjunkt för någon tid ej blefve anställd uti pastoratet, skulle församlingsafgifterna icke desto mindre ingå till kyrkofonden, när de utgjorde ersättning för de kostnader, fonden, till lindrande af församlingens utgifter, åtagit sig för uppehållande af adjunktsinstitutionen. För öfrigt kunde en viss oreda i fondens räkenskaper befaras, om icke den af kommittén föreslagna anordning vidtoges.

hade den i allt fall gifvit tillräckligt stöd för påståendets sannolikhet. Genom en dylik åtgärd skulle äfven för icke få församlingar, hvilkas boställen ostridigt anslagits af kronan, gå förlorad en dem under längesedan förgångna tider tillförsäkrad, högst väsentlig, hjälp vid fullgörandet af den ofta ganska betungande aflöningsplikten gentemot det egna prästerskapet. Af sålunda och i öfrigt anförda skäl ansåg kollegium, att icke någon inskränkning borde göras i den hvarje församling nu tillkommande rättighet att för aflöningen af dess prästerskap beräkna hela afkastningen af det hittillsvarande bostadsbostället. Mot en indragning till svenska kyrkans gemensamma aflöningsstillgångar af samtliga löningsboställen, i den mån dessa icke brukades i förening med bostadsboställen, — alltid dock med undantag af de löningsboställen, som af menighet inköpts eller af enskilda donerats — fann kollegium ej något att erinra.

Härefter framhöll kammarkollegium i sitt utlåtande angående lönerogleringsfrågan (sid. 101 och följ.), hurusom ordnandet af det ecklesiastika boställsväsendet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med grundtankarne i 1904 års åberopade nådiga bref uppenbarligen skulle vara en åtgärd af djupt ingripande betydelse på det kyrkligt-ekonomiska området. För att kunna bringas i öfverensstämmelse med den af kommittén föreslagna lagstiftning måste en dylik reform, såsom det ville synas kollegium, föregås utaf en omarbetning på flera punkter af förslagen till lag angående reglering af prästerskapets aflöning och till lag om kyrkofond.

I sammanhang med det ämbetsverken sålunda tillåtit sig erinra om Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref i berörda ämne och hvad kammarkollegium därutinnan yttrat, hafva ämbetsverken ansett sig jämväl böra återgifva, hvad en del myndigheter i sina utlåtanden öfver förslaget till lag om kyrkofond anført i samma ämne.

Domkapitlet i *Visby* meddelar, att domkapitlet i utlåtande den 24 augusti 1904 såsom sin åsikt uttalat, att åt kyrkoherdar samt komministrar och med dem likställda präster borde i stället för de nuvarande boställena, där dessa ej vore af menighet inköpta eller af enskilda för ändamålet donerade, upplåtas bostad med nödiga ekonomi- och uthus samt trädgård- eller planteringsland äfvensom vedbrand, och att därjämte borde dem förbehållas af boställets åker, äng och betesmark, hvad som kunde anses vara behöfligt för underhåll af ett par hästar och några kor, men att boställena i öfrigt helst borde uttarrenderas eller, om detta icke med fördel kunde ske, försäljas, hvarvid erhållen köpeskillning likasom influtna arrendeafgifter skulle reserveras såsom en den svenska evangelisk-lutherska kyrkans oförytterliga egendom. Domkapitlets mening vore naturligtvis, att dessa arrende- och försäljningsafgifter borde ingå till kyrko-

fonden, samt att följaktligen en bestämmelse därom borde inflyta i föreliggande lagförslag. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Östergötlands* län säger sig, i anslutning till sin i utlåtande den 5 oktober 1904 i fråga om indragning af vissa prästerskapets boställen uttalade mening, vidhålla sin då framställda åsikt, att boställen, som icke blifvit af enskild person eller menighet för visst ändamål donerade, skulle, sedan nödig bostad m. m. undantagits för tjänsteinnehafvarne, ingå till kyrkofonden bland svenska kyrkans gemensamma aflöningstillgångar. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Jönköpings* län fäster uppriktligheten därpå, att om afkastningen af de nuvarande prästboställena skulle, i enlighet med hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i utlåtande den 24 september 1904 hemställt, komma att indragas till kyrkofonden och komministrarnes byggnadsskyldighet upphöra, detta skulle föranleda ändring i § 2, § 3 mom. 2, § 6 mom. 5, § 7 och § 8 i den föreslagna lagen om kyrkofond. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Gotlands* län erinrar om sitt med anledning af nådiga brefvet den 12 februari 1904 angående vissa boställens indragning afgifna yttrande den 17 oktober samma år och uttalar sig i öfrigt hufvudsakligen på samma sätt som domkapitlet i Visby. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Kristianstads* län påpekar, att därest den ifrågakommande indragningen af prästerskapets bostadsboställen komme till stånd, de af kommittén uppgjorda lagförslag torde erfordra omarbetning och således äfven förslaget till lag om kyrkofond, i hvad det rörde prästernas bostadsboställen. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Göteborgs och Bohus* län framhåller, att för den händelse, såsom — i strid mot hvad kommittén föreslagit — blifvit ifrågasatt, prästerskapets boställen med undantag af bostad m. m. för vederbörande prästmän komme att indragas till svenska kyrkans gemensamma aflöningstillgångar, ett af sådan åtgärd betingadt tillägg till § 3 af förslaget till lag om kyrkofond erfordrades.

§ 4.

Samma beräkningsgrund, som uti § 3 af förslaget till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför stadgas i fråga om fastställande af ersättning för omfördälda tionde äfvensom för andra fastighetsafgifter till prästerskapets aflöning, har kommittén (sid. 244) ansett böra tillämpas jämväl med afseende å bestämmandet af den årliga ersättningen för de indragna anslagen af krono- och kyrkotionde samt af hemmansräntor. Denna ersättning skulle då, för all framtid, utgöras med ett belopp, motsvarande medeltalet af medelmarkegångsprisen för tionden och räntorna under de femtio åren

1864—1913 med tillagd forsellönsersättning, på vanligt sätt beräknad till 8 öre kubikfoten för råg eller korn och 6 öre kubikfoten för hafre.

Emellertid anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Uppsala* län, att då jämlikt § 1 i nådiga förordningen den 23 juli 1869 all ränta och tionde, såväl den kronan behållna som den indelta, blifvit omsatt till penningar efter beräkning af medelvärdet mellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris och med detta värde utgjorts, intill dess afskrifning däraf skett, det kunde ifrågasättas, huruvida icke den årliga ersättningen för indragen ränta och tionde, som skulle till kyrkofonden öfverföras, borde utgå efter nyssnämnda medelvärde. Skulle likväl kommitténs mening, att samma beräkningsgrund därvid borde användas som i fråga om ersättningen för prästerskapets tionde m. m., anses mera berättigad, ville Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som i underdånigt utlåtande angående förslaget till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför af anförda skäl hemställt, att medeltalet af medelmarkegångsprisen för åren 1882—1911 måtte läggas till grund för beräkning af sistnämnda ersättning, förorda användningen äfven i detta fall af samma medeltal med tillägg af forsellön.

För sin del finna ämbetsverken lämpligast, att, såsom kommittén jämväl föreslagit, *samma beräkningsgrund vid ersättningens bestämmande i de olika fallen tillämpas*, och hafva ej något att erinra mot kommitténs här framställda förslag. Med afseende å Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Uppsala län förslag, att medeltalen af medelmarkegångsvärdena för åren 1882—1911 skulle användas, tillåta sig ämbetsverken emellertid hänvisa till hvad kammarkollegium i sitt utlåtande angående löne regleringsfrågan (sid. 79) därom anført, nämligen att uppgörelsen helt visst skulle i sådan händelse blifva för kyrkan ganska ogynnsam, alldenstund medelmarkegångspriserna å spannmål under de två sista årtiondena af 1800-talet voro ganska låga i jämförelse med samma priser under flera af de närmast föregående åren.

§ 5.

Sedan i de två första styckena af denna paragraf angifvits, å hvilka tider vissa tillgångar och inkomster skola tillföras kyrkofonden, meddelas i paragrafens tredje stycke den bestämmelse, att hvad i öfrigt är afsedt såsom inkomst för kyrkofonden skall tillföras densamma, när sådant, utan förnärmande af annans rätt, kan ske. Om således t. ex., säger kommittén i motiven (sid. 247), hoställshafvare fått sig tillerkänd rätt till skogsaf-

kastning utöfver husbehovet för längre tid, än nu gällande lönereglering skulle tillämpas, borde han bibehållas vid denna rätt.

Med anledning af det anförda exemplet yttrar *domänstyrelsen*, att om denna kommitténs uppfattning skulle göra sig gällande, komme »regleringens genomförande» att låta vänta på sig synnerligen länge, i ty att när efter år 1866 Eders Kungl. Maj:t, skogsstyrelsen eller domänstyrelsen bestämt den andel i behållen skogsafkastning, som boställshafvare finge åtnjuta, endast i sällsyntare fall gjorts någon begränsning af tiden för tillämpningen med afseende å löneregleringsperioden, stundom ingen begränsning alls. Styrelsen kunde emellertid icke finna, att denna omständighet borde utgöra något hinder för andelssystemets upphörande inom visst pastorat i samma ögonblick den nya löneregleringen för pastoratet trädde i kraft, enär till beloppet obestämda skogsandelar då skulle ersättas med tillskott ur kyrkofonden. I de fall, där dylika andelar förut uppgått till så afsevärda belopp, att den, som vid den nya lönepriodens början innehade bostället, finge sina förutvarande inkomster nedsatta, kunde måhända, anför domänstyrelsen vidare, billigheten fordra, att boställshafvaren för sin tjänstetid finge åtnjuta lika förmån som förut. Med hänsyn till önskvärheten däraf att snarast möjligt skogen komme under skogsstatens förvaltning, borde den högre inkomsten utgå i form af ett årligen lika belopp direkte ur kyrkofonden, hvilken i stället erhöle alla skogsmedel. Detta belopp kunde bestämmas med hänsyn till medeltalet af de andelar boställshafvaren åtnjutit för föregående åren, på sätt ock redan nu ägde rum vid åtskilliga ecklesiastika boställen. Till undvikande af ifrågavarande punkts framtida tolkning i den riktning kommitterade antydt, torde möjligen ett redaktionellt förtydligande vara behöfligt.

Huruvida en *undfången förmån* är af sådan beskaffenhet att den, äfven *efter tillämpningen af ny lönereglering*, bör få tillgodonjutas af den, som dessförmån fått sig samma förmån beviljad, måste uppenbarligen blifva föremål för undersökning och pröfning i hvarje särskildt fall. Ämbetsverken finna alltså icke skäl tillstyrka, att ifrågavarande punkt varder med hänsyn till den af domänstyrelsen gjorda erinran omformulerad, och hafva ämbetsverken icke heller eljest något att mot paragrafen påminna. För öfrigt tillåta sig ämbetsverken fästa uppmärksamheten därå, att domänstyrelsens eget yttrande gifver vid handen, hurusom det af kommittén anförda exempel ej varit så illa valdt.

§ 6.

Ofvannämnda paragraf meddelar i sex moment föreskrifter om kyrkofonden åliggande utgifter.

Mom. 2.

Ämbetsverken åberopa hvad de här ofvan sid. 29 och följ. hvar för sig anfört i fråga om disposition af *änkesätens afkastning*.

Mom. 3 och 4.

Dessa moment upptaga såsom kyrkofondens utgifter dels kostnad för skogsindelning å boställen, som icke af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats (mom. 3), dels kostnad för skogsodling och andra arbeten för skogsskötselns främjande å de i mom. 3 omförmälda boställen intill belopp, som Kungl. Maj:t efter domänstyrelsens förslag för hvarje år fastställer (mom. 4).

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Malmöhus* län erinrar härvid, att då § 6 tämligen specifikt angäfvde de utgifter, som af kyrkofonden skulle komma att bestridas, i samma paragraf kanske borde upptagas ersättningar till ombud, som förordnades att vid syner och besiktningar eller andra förrättningar rörande de till fonden indragna ecklesiastika hemman och lägenheter bevaka kyrkofondens rätt och bästa. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Jämtlands* län yttrar, att bland kyrkofondens utgifter beräknats ett årligt belopp såsom ersättning till statsverket för jägmästares förrättning för skogsodling eller afverkning å ecklesiastika boställen m. m. Detta belopp skulle ej behöfva upptagas såsom utgift för kyrkofonden, därest enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag staten komme att understödja kyrkan med det årliga belopp, som erfordrades för att fondens utgifter skulle motsvaras af inkomster till samma belopp.

Domänstyrelsen anför, att hvad beträffade skogsindelningens kostnad styrelsen icke funne den i något afseende skilja sig från öfriga kostnader, helst densamma, såsom utgående från den gemensamma fonden, icke behöfde utgå i form af förskott, utan såsom direkt utgift. Det syntes lämpligare och redigare, att dylik kostnad upptoges jämte öfriga kostnader i samma utgiftsförslag, hvarför intet skäl torde förefinnas att i lagen åtskilja mom. 3 och 4 af § 6. Såsom af styrelsen förut (sid. 28) framhållits, borde i denna paragraf omförmälas äfven kostnader för försäljning af boställes skogsafkastning. Ett annat slag af utgifter syntes likaledes böra få ur fonden utgå och utbetalas genom skogsförvaltningen, nämligen de kostnader som kunde belöpa å boställes skog för syne- och andra förrättningar rörande dikning, vattenafledning m. m. Kostnaderna för bevakning,

som ju icke kunde omedelbart hänföras till »skogsodling och andra arbeten för skogsskötselns främjande», borde naturligtvis äfven utgå af fonden, där anordnande af särskild bevakning vore nödvändigt, likasom ock, i fråga om större skogar, anläggning och underhåll af vägar och flottleder. Vidare kunde på stora ecklesiastika skogar, hvilka behöfde en eller flera egna bevakare, erfordras uppförande af bostadshus åt dessa. Utgifterna därför borde såsom förvaltningskostnader bestridas jämväl ur fonden.

Enligt förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar skulle, erinrar domänstyrelsen, ersättning för jägmästares förrättning för skogsodling eller afverkning äfvensom för kronojägares arbete årligen af kyrkofonden utgöras till statsverket med visst belopp. Motsvarande bestämmelse syntes böra införas jämväl i lagen om kyrkofond, enär denna lag med sin af kommittén föreslagna ordalydelse icke tydligen medgäfvit sådan användning af fondens medel. Dock tillåte sig styrelsen hänvisa till hvad styrelsen i sitt särskilda underdåniga utlåtande öfver nyssberörda förslag anfört rörande olämpligheten af att låta *kronojägarnes* arbete ersättas statsverket på föreslaget sätt.

I § 6 mom. 3 undantoges uttryckligen, framhåller domänstyrelsen vidare, sådana boställen, som af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats. Kommitté hade i förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar intagit den bestämmelse, att när dylikt boställe icke lämnade så stort virkesöfverskott, att där af kunde bestridas kostnaderna för bland annat skogsindelning, samt nödiga medel icke heller genom vederbörandes försorg tillhandahölles, skogsstaten icke skulle taga någon befattning därmed. Därest kommitté genom ifrågasvarande bestämmelse afsett en ändring i nu gällande föreskrifter rörande denna fråga, hade detta antagligen af dem närmare motiverats, helst en sådan ändring skulle äga en ej ringa betydelse. Detta hade dock ej skett, hvarför anledningen därtill möjligen kunde sökas i ett förbiseende af vissa nu bestående förhållanden. Att på dylika boställen, som funnes till ej ringa antal, låta boställshafvare utan det välgörande band, som föreskrifter om planmässig skogsskötsel pålade, efter eget godtfinnande afverka och underlåta åtgärder för årsväxtens befrämjande till skada för efterkommande innehafvare, torde ligga hvarken i statens eller församlingens intresse eller kunna anses öfverensstämma med gifvarnes afsikter. Jämlikt 1894 års förordning, § 18, samt äfven dessförinnan gällande författningar och särskilda nådiga beslut skulle ock upprättas och fastställas skogshushållningsplan för ecklesiastiskt boställe, oberoende af dettas tillkomst, och enligt § 67 ägde domänstyrelsen att af allmänna medel förskjuta kostnad för skogsindelning, hvilket belopp skulle återgäldas af boställets skogsaikast-

ning, eller, om denna ej lämnade tillgång därtill, vid sådant boställe, som icke af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats, af de ecklesiastika bostälernas skogsfond, hvaremot intet stadgats om återgåldandet af sådant förskott för det fall, att vid boställe, som af menighet inköpts eller af enskild donerats, skogsafkastningen icke öfverstege husbehovet. Sedan en hel del dylika förskott ägt rum, hade emellertid styrelsen hos Eders Kungl. Maj:t i underdånig skrifvelse den 28 maj 1900 framhållit obilligheten af att vederbörande innehafvare, hvilka icke åtnjöte annan fördel från skogen än fyllandet af någon större eller mindre del af sitt virkesbehof, men författningsenligt själfva måste sörja för och bekosta skogsåterväxt m. m., skulle åläggas gälda kostnad för upprättande af skogshushållningsplan, i det de därigenom komme i en vida ogynnsammare ställning än innehafvarne af sådana boställen, som tillkommit på annat sätt och hvilkas skogar blefve såväl indelade som skötta på bekostnad af ecklesiastika bostälernas skogsfond. Tillika hade erinrats, att ej heller förämling, som genom köp anskaffat boställe åt prästman, rättvisligen kunde af denna anledning anses skyldig bekosta skogshushållningsplan därstädes. Genom nådigt bref den 15 mars 1901 hade ock Eders Kungl. Maj:t efter kammarkollegii och statskontorets hörande medgifvit, att de för skogsindelning å dylika boställen då förskjutna 1,376 kronor 76 öre finge ersättas från ecklesiastika bostälernas skogsfond.

Redan af ofvan anförda skäl, fortsätter domänstyrelsen, syntes det som om äfven framdeles sådan kostnad för boställe af ifrågavarande slag borde utgå från en för hela riket gemensam ecklesiastisk fond. Under förutsättning att kommitterades förslag till reglering af prästerskapets löner trädde i tillämpning hvad beträffade dess § 9, tillkomme ett ytterligare, efter styrelsens förmenande, tungt vägande skäl. Enligt sagda förslag skulle ju afkastningen från inköpt och donerad hemman ingå bland de tillgångar, hvarmed prästerskapet i ett visst pastorat eller en viss tjänsteinnehafvare skulle aflönas till fastställt belopp. Denna genom bostället beredda tillgång komme då att minska behöfvet af tillskott från kyrkofonden, och det vore väl under sådant förhållande ej obilligt, om kyrkofonden åtminstone i den mån bidroge till sådant boställes bibehållande vid eller förbättring af dess afkastningsförmåga, att den bekostade införande af ordnad skogshushållning å detsamma. Därigenom skulle ock undanrödjas en praktisk svårighet vid tillämpning af kommitterades förslag, att endast de skogar skulle indelas som gäfvade afkastning utöfver husbehovet, nämligen att kännedom om huruvida detta villkor funnes ofta nog kunde vinnas först genom en plans upprättande. Men förenämnda skäl torde äga giltighet äfven i fråga om boställe med större skogstillgång, gifvande afkastning utöfver husbehovet,

hvarför styrelsen föresloge, att skogsindelningskostnad för boställe måtte, oberoende af dettas tillkomst, bestridas af kyrkofonden. Genom en sådan anordning skulle äfven vinnas den fördel, att vid ombyte af köpt eller donerad boställes innehafvare ej den genom nådiga kungörelsen den 22 oktober 1897 föreskrifna fördelning af kostnaden för skogsindelning vidare behöfde tillämpas, äfvensom att i de många fall, där endast en del af bostället vore inköpt eller donerad, men skogen vore gemensam för hela bostället, tvekan ej uppstode om huru mycket af indelningskostnaden skulle påföras kyrkofonden.

Ifrågasättas kunde ock, säger domänstyrelsen, huruvida icke af förut nämnda skäl äfven skogsodling och andra åtgärder för skogens skötsel på inköpta eller donerade boställen, åtminstone i den mån deras afkastning utöfver husbehovet icke därtill försloge, borde af skogsfonden bekostas och af skogspersonalen ombesörjas, hvilket borde kunna verksamt bidraga till dessa boställens förbättrande, medförande indirekt fördel äfven för kyrkofonden, hvaremot bevakningen naturligtvis fortfarande borde åligga innehafvaren.

Till sist påpekar domänstyrelsen, att utom förenämnda kostnader kunde förekomma äfven tillfälliga andra, som icke kunde noggrant specificeras och ofta icke heller kunde förutses, såsom föranledda af stormfällningar, insekthärjningar m. m., men hvilka omedelbart berörde ecklesiastiskt boställes skog och hittills utgått från skogsafkastningen, hvarför de äfven framdeles syntes böra gäldas af kyrkofonden.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer domänstyrelsen, att åt § 6 mom. 3—4 måtte gifvas en ändrad lydelse, afseende att vidga de trånga gränser kommitterade uppdragit, så att hinder ej skulle möta för fondens användande till nu antydda kostnader för skogarne.

I det utlåtande öfver förslaget till ofvan (sid 19 och följ.) intagna grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastiska boställsskogar, till hvilket utlåtande domänstyrelsen i det föregående hänvisat, har styrelsen beträffande innehållet uti tredje stycket af punkt 4:0 i samma grunder anført, att styrelsen lifligt tillstyrkte den af kommitterade där föreslagna anordning, i hvad anginge ersättning för jägmästares förrättningar, enär därigenom skulle undvikas jägmästarnes ofruktbara, men ganska tidsödande arbete vid skrifbordet för upprättande af oftast vidlyftiga repartitionsräkningar. Af detta arbete hade de själfva ingen fördel och räkningarnas granskning toge likaledes rundlig tid i anspråk för öfverjägmästarna, som måste kontrollera dem med tillhjälp af jägmästarnes resejournaler.

Däremot förklarar domänstyrelsen i sistnämnda utlåtande det icke vara ur formell eller praktisk synpunkt lämpligt, att de till kronojägarne ut-

gående dagarfvoden för arbete å ecklesiastiska skogar ersattes med en enkel omföring från fondmedel till statsmedel. Kommittén hade icke närmare utvecklat huru den tänkt sig konsekvenserna däraf, huruvida nämligen kronojägarne skulle alldeles gå i mistning af denna vid föregående löneregleringar, senast år 1900, för dem bestämda inkomst — i hvilken händelse ny reglering skulle erfordras till förlustens ersättande —, eller om meningen varit, att dagarfvodena skulle till kronojägarne betalas af statsmedel. Hvad det förra alternativet beträffade betonar styrelsen, att ifrågavarande ersättnings utgående i form af dagarfvode för arbete ej blott på ecklesiastika utan i vissa fall äfven på statens och andra skogar tillkommit för att utgöra en sporre för kronojägarne till ett verksamt arbete i deras kall, hvarför dess indragning säkerligen icke skulle lända till skogshushållningens fördel. Vidkommande det andra alternativet erinrar styrelsen, att i samma mån skogsskötseln på de ecklesiastika skogarne genom dessas frigörande från enskildas intressen kunde göras mera intensiv, kronojägarnes arbete ock måste tagas i större anspråk på dessa skogar, hvadan genom bestämmande för all framtid af ett på föregående förhållanden grundadt ersättningsbelopp till statsverket detta sistnämnda med all säkerhet komme till korta. Och då inga som helst praktiska olägenheter funnes för att dagarfvodena såsom hittills utginge till kronojägarne och i likhet med andra utgifter för skogsskötseln, såsom dagaflöningar till arbetsmanskaf m. m., påfördes de ecklesiastika skogsmedlen eller kyrkofonden, hemställde styrelsen, att kommitténs förslag i detta afseende icke måtte genomföras.

Af kammarkollegii utlåtande angående löneregleringsfrågan (sid. 257—261) framgår, hurusom den af kommittén gjorda åtskillnad mellan å ena sidan kostnader för *skogsindehållning* samt å andra sidan kostnader för skogsodling och andra arbeten för *skogsskötselns* främjande å ecklesiastika boställen synts kollegium, i strid med domänstyrelsens därutinnan uttalade åsikt, böra upprätthållas. Skogsindehållningen vore nämligen en åtgärd, för hvilken kostnaderna borde kunna på grund af denna åtgärds egen natur hållas inom lätt öfverskådliga gränser. Ur synpunkten af kyrkans ekonomiska intresse torde därför ej finnas anledning att ställa utgifterna för oförmälda ändamål under någon särskild kontroll. Annat vore, såsom lätt torde inses, förhållandet med kostnader, hvilka kunde ifrågakomma till bestridande af de arbeten, som inbegrepes under den gemensamma benämningen skogsskötsel. Väl finge det antagas, yttrade kollegium, att ett intensivt skogsbruk skulle i vanliga fall återgälda därå nedlagda kostnader. Men då ecklesiastika boställsskogar omfattade den betydande arealen

af 348,996.57 hektar — enligt officiell uppgift afseende 1903 års slut — måste uppenbarligen vid anordnandet af dylika arbeten, som ju å marker af angifna omfattning kunde förbruka nästan obegränsade kapital, en viss varsamhet iakttagas, enär eljest kyrkofondens medel lätteligen kunde blifva alltför starkt anlitade. Kommittén (sid. 266) hade också, såsom kollegium påpekade, med förslaget därom, att kostnaderna för skogsskötseln skulle underställas Kungl. Maj:ts pröfning, åsyftat, att därigenom måtte »beredas nödig trygghet för att utgifterna för skogskulturen kunde hållas inom behöriga gränser och på samma gång sådana åtgärder vidtagas, som blefve till verklig fromma för skogarnes utveckling».

Kollegium ansåg, att för tydlighets skull borde, på sätt domänstyrelsen anmärkt, uttryckligen nämnas, att där anordnande af särskild *bevakning* finnes erforderlig, kostnaden därför afven skulle bestridas af kyrkofonden.

Vidare förmälde kollegium, att hvad beträffade frågan om godtgörelse för *skogsstatens åtgöranden å ecklesiastika boställen* — därutiinnan domänstyrelsen i motsats mot kommittén påyrkat iakttagandet af olika former vid tillhandahållandet af de ersättningar, som skulle utgå till jägmästare å ena sidan och till kronojägare å den andra, i det att kommitténs förslag rörande godtgörelse för kronojägarnes arbete afstyrktes, hvaremot förslaget såvidt anginge ersättning för jägmästarnes verksamhet tillstyrktes — kollegium i detta ämne icke kunde helt ansluta sig till domänstyrelsens därutiinnan gjorda uttalande. Kollegium påvisade, att kommitténs förslag till uppgörelse mellan kyrkan och statsverket om ersättning för skogsstatens förrättningar å ecklesiastika boställsskogar stode ganska nära ett af domänstyrelsen själf på sin tid framlagdt förslag i ämnet. Det torde dessutom knappast kunna antagas, att kommittén med sin ifrågavarande hemställan afsett, att kronojägarna skulle beröfvas någon del af sina inkomster, utan vore väl meningen att dagarfvodena till dem borde utbetalas af statsverket, som ju i stället skulle äga uppbära den årliga ersättningssumman. Kommitténs syfte med ett fixerande af godtgörelsen för såväl jägmästarnes som kronojägarnes förrättningar hade helt säkert varit att i möjligaste mån bereda stadga åt kyrkofondens utgifter eller åtminstone att, där så ske kunde, befria denna fond från ovissa utgifter, hvilka ej direkt hänförde sig till prästerskapets aflöning. Skulle ock statsverket komma att lida någon mindre förlust på den föreslagna uppgörelsen, kunde emellertid upprätthållandet af de kyrkliga institutionerna icke heller anses främmande för statens uppgift. Äfven torde böra ihågkommas, att statsverket ursprungligen icke uppburit någon godtgörelse alls för det arbete, som af skogsstaten nedlagts å de ecklesiastika boställsskogarne. För sin del till-

styrkte kollegium bifall till hvad kommittén beträffande denna fråga föreslagit.

Äfven biträdde kollegium kommitténs förslag om en undantagsställning för *ecklesiastika boställen, som af menighet inköpts eller af enskilda för ändamålet donerats*. Dock ansåg kollegium, att om dylikt boställes skogsafkastning icke lämnade tillgång till återgåldande af förskjuten kostnad för skogsindelning — hvilken åtgärd väl hädanefter, likasom hittills, torde böra företagas jämväl å de skogfattiga boställena — det förskjutna beloppet skulle kunna, i öfverensstämmelse med en praxis som syntes vara på väg att utbilda sig, återgåldas af kyrkans gemensamma aföningstillgångar d. v. s. i en framtid kyrkofonden. Därutöfver hade emellertid domänstyrelsen ifrågasatt ganska betydelsefulla ändringar i hvad kommittén beträffande boställen af angifna natur hemställt. Yrkandena om dessa ändringar syntes emellertid kollegium ej öfverensstämma med kommitténs förslag till lag angående reglering af prästerskapets aföning och kunde icke af kollegium biträdas. Då nämligen enligt § 6 i nämnda lagförslag skogsafkastning utöfver husbehovet vid inköpt eller donerad boställe skulle tillgodonjutas af boställshafvaren — under det att husbehovet öfverskjutande dylik afkastning vid andra boställen inginge till kyrkofonden — samt inom församlingar med större ekonomisk bärkraft afgifterna till prästerskapets aföning kunde vara fastställda till belopp *under* det i § 7 af samma lagförslag tillåtna maximum, och följaktligen tillskott från kyrkofonden i sådan händelse ej blefve erforderligt, skulle ett antagande af domänstyrelsens vidtgående förslag rörande nu ifrågavarande boställen i vissa fall medföra, att en vinst på kyrkofondens bekostnad bereddes vederbörande *församling*, hvilket dock, såsom obehörigt, torde böra förebyggas.

Till alla delar instämma ämbetsverken uti hvad kammarkollegium sålunda anført. I det föregående (sid. 30) hafva ämbetsverken tillkännagifvit sin anslutning till den af kammarkollegium jämväl omfattade åsikt, att *inga andra kostnader än de, som äro förenade med virkets försäljning, skola afdragas*, innan skogsförsäljningsmedlen inlevereras till kyrkofonden.

Lika med domänstyrelsen anse ämbetsverken, att kyrkofondens förpliktelse till utgifvande af den en gång för alla fastställda summa, som skall utgöra *ersättning till statsverket för jägmästares och kronojägares för rättningar* å ecklesiastika boställen, bör i lagen uttryckligen angifvas. Det torde vara för sådant ändamål lämpligast, att ett särskildt moment tillägges till § 6.

Ytterligare ett moment torde af annan anledning böra införas i omförmälda paragraf. Såsom domänstyrelsen framhållit, ligger det nämligen i sakens natur, att *utgifter af olika slag, hvilka ej kunna på förhand så*

noga specificeras, skola blifva den nödvändiga följderna af ett rationellt tillgodogörande utaf afkastningen å en del mera betydande ecklesiastiska boställsskogar. Det torde knappast kunna undvikas, att Kungl. Maj:t måste besväras med pröfningen såväl af de olika ändamål, för hvilka kyrkofondens medel sålunda skulle få tagas i anspråk, som af utgiftsbeloppen i de särskilda fallen. Denna Kungl. Maj:ts befogenhet att till bestridande af vissa med skogsvården å ecklesiastiska boställen förbundna utgifter anvisa af fondens medel läser böra befastas i lagen.

Kostnaden för *syner och ekonomiska besiktningar* å de till kyrkofonden indragna boställen, i den mån samma boställen äro föremål för jordbruk, läser väl i enlighet med hittills gällande föreskrift, nämligen § 7 uti nådiga skrifvelsen till kammarkollegium angående utarrendering af prästerskapets annex- och mensalhemman i Skåne, Halland och Blekinge den 12 november 1858, äfven hädanefter böra bestridas af vederbörande arrendator ensam. Uppenbarligen har detta också varit kommitténs mening, att döma af uttrycket »behållen afkastning af prästerskapets löningsboställen» i § 3 mom. 2 af nu omhandlade lagförslag.

Mom. 5.

Af vissa i betänkandet närmare angifna skäl har kommittén (sid. 131—136) framlagt förslag till ändringar i det förut afgifna förslaget till förordning om ecklesiastiska byggnadslånekassor. Sålunda skulle § 8 af nämnda förordning erhålla följande lydelse: »Byggnadslånekassas förvaltningskostnader skola, till belopp som Kungl. Maj:t för hvarje kassa fastställer, gäldas intill den 1 januari 1914 af prästerskapets lönerogleringsfond samt där- efter af kyrkofonden, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.» I öfverensstämmelse härmed upptager förevarande moment såsom en fondens utgift »byggnadslånekassas förvaltningskostnader, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar».

En ledamot af kommittén, kammarrådet Rydin (sid. 459), anmärker emellertid med afseende härå, att då, såsom kommittén å sid. 143 och följ. utvecklade, prästerskapets ställning till de ecklesiastiska byggnadslånekassorna skulle blifva en helt annan — än från början antagits —, därest *prästerskapets* skyldighet att nybygga alla eller vissa laga hus å bostadsboställen blefve på det sätt reglerade, att af *pastoraten* skulle till stiftens byggnadslånekassor årligen inlevereras ett visst belopp till bestridande af kostnaderna för den nybyggnad, som ålåg prästerskapet, borde det icke ifrågasättas, att *byggnadslånekassans förvaltningskostnader* skulle ens temporärt gäldas af kyrkofonden. Ty för prästerskapet vore det ju alldeles likgiltigt, i hvilken penninganstalt pastoraten upptog sina nybygg-

nadslån. Att under sådana förhållanden lämna stiftens byggnadslånekassor understöd i form af förvaltningsbidrag syntes vara ett åsidosättande af den i rikets ständers skrifvelse den 6 juli 1857 uppställda villkorsbestämmelse, att »de prästerskapet lagligen eller genom häfdvunnen vana tillhörande inkomster icke finge till främmande ändamål förryckas».

Reservantens sålunda uttalade särskilda mening anse sig ämbetsverken böra understödja och hemställa förty, att mom. 5 uteslutes ur paragrafen.

Ämbetsverken hafva alltså lämnat mom. 1 och 6 utan anmärkning, framställt vissa erinringar vid mom. 3 och 4, tillstyrkt uteslutande af mom. 2 och 5 samt förordat införande af två nya moment.

Ett försök att, i enlighet med det ofvan anförda, omarbete § 6 har föranledt ämbetsverken att framlägga följande *redaktionsförslag*:

§ 6.

»Af kyrkofonden utgöras:

1. lönebidrag, arfvoden — — — präster tilldelade (förslagets mom. 1 oförändradt);

2. kostnad för skogsindelning å boställen, dock beträffande boställe, som af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats, endast för den händelse skog till dylikt boställe icke lämnar så stort virkesöfverskott, att kostnaden för ifrågavarande arbete kan därpå bestridas (jfr förslagets mom. 3);

3. kostnad för bevakning, skogsodling och andra arbeten för skogs-skötselns främjande å boställen, som icke af menighet inköpts eller af enskilda donerats, intill belopp, som Kungl. Maj:t efter domänstyrelsens förslag för hvarje år fastställer (jfr förslagets mom. 4);

4. ersättning för jägmästares förrättning för skogsodling eller afverkning äfvensom för kronojägares förrättning i de fall, då han på jägmästares order biträder med sådant arbete, som hittills skolat särskildt godtgöras, med af Kungl. Maj:t fastställt belopp, motsvarande medeltalet af hvad i sådant hänseende under åren 1904—1913 utgått för de i mom. 3 omnämnda boställen (nytt moment);

5. kostnad för arbete eller anstalt, som enligt Kungl. Maj:ts särskildt meddelade tillstånd må utföras vare sig till främjande af skogsskötseln å boställe, som icke af menighet inköpts eller af enskild donerats, eller till underlättande af virkesförsäljningen därifrån (nytt moment);

6. i den mån fondens tillgångar — — — tagas i beräkning» (förslagets mom. 6 oförändradt).

* * *

*

Ämbetsverken tillåta sig fästa uppmärksamheten på några af kammarkollegium i utlåtandet angående löneregleringsfrågan vidrörda förhållanden, som kunna antagas komma att utöfva inflytande å kyrkofondens utgifter.

Vid behandling af frågan om olika sätt att ordna det ecklesiastika boställsväsendet har collegium gjort det uttalande, att en form med *obligatorisk utarrendering* borde upptagas vid sidan af den utaf kommittén i ett den 20 december 1899 afgifvet betänkande med förslag till förordning angående utarrendering af prästerskapets med jordbruk förenade bostadsboställen föreslagna fakultativa utarrenderingen. Härvid betonade collegium (sid. 106), att om vid den obligatoriska utarrenderingen arrendeaftiften icke uppginge till det belopp, som beräknats, på förhand måste vara så ordnad, att tjänsteinnehafvaren kunde undfå godtgörelse för bristen och sålunda verkligen komma i åtnjutande af förmåner till den fastställda lönens fulla värde. I den mån församlingens skattskyldighet kunde inom fastställt maximum ytterligare tagas i anspråk för tillvägbringande af medel till bristens betäckande, borde naturligtvis denna utväg anlitas; eljest måste, såsom i andra fall, lönefyllnaden beredas genom tillskott från kyrkofonden, bland hvars eventuella utgifter dylik ersättning följaktligen borde särskildt angifvas.

Längre fram i förenämnda utlåtande upptog collegium (sid. 169—173) till öfvervägande spörsmålet om *ålderstillägg åt ordinarie präster*. Collegium ansåg, att införandet af ett system med ålderstillägg ingalunda skulle möta öfvervinneliga svårigheter, samt påpekade, att för den händelse ett dylikt aflöningsätt skulle tillämpas å det ordinarie prästerskapet, borde i lagen om kyrkofond införas ett stadgande, som berättigade till utgifter för ändamålet, i den mån församlingsafgifterna därtill icke försloge.

§ 7.

Med hänsyn därtill att enligt § 3 mom. 2 ett bostadsboställes hela behållna skogsafkastning utöfver husbehovet skulle ingå till kyrkofonden, anser kommittén, att om boställshafvaren det oaktadt måste utgöra jämväl å boställets skogsmark belöpande utskylder och besvär, billigheten fordrade, att han från kyrkofonden erhöle något bidrag till fullgörande af denna skattskyldighet. På ansökning af boställshafvaren skulle därför jämlikt § 7 Kungl. Maj:ts äga bevilja sådant bidrag, vid hvars bestämmande hänsyn, enligt kommitténs mening, naturligtvis måste tagas därtill, att boställshafvaren själf åtnjöte husbehovsvirke från skogen.

Häri yrkar domkapitlet i *Strängnäs* den ändring, att då skogsafkastning inginge till kyrkofonden, vederbörande boställshafvare måtte varda

befriad från erläggande af skatt för inkomst af boställets skog eller, därest detta på grund af gällande skattelagar ej kunde medgifvas, bekomma full ersättning för hvad han måst utgifva. Domkapitlet i *Härnösand* anser, att när boställshafvare alls icke finge någon afkastning af skogen utöfver husbehofvet, han icke heller kunde för sådan afkastning beskattas; och om så af en eller annan anledning skedde, borde han utan vidare erhålla full ersättning för de utskylder och besvär, han för boställets skogsmark nödgats utgöra. *Öfverståhållareämbetet* tillstyrker en omredigering af paragrafen, i syfte att boställshafvare måtte förklaras berättigad till ersättning för de å boställets skogsmark belöpande utskylder och besvär, där skogsmarken lämnade afkastning utöfver husbehofvet, och att ersättningen icke skulle lämnas honom såsom en gåfva. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Malmöhus* län är af den mening, att de bidrag, som i § 7 omnämndes, lämpligen kunde bestämmas i sammanhang med löneregleringen. Därest skogsmark af betydighet tillhörde ett boställe, torde för öfrigt denna skogsmark lämpligen böra åsättas särskildt taxeringsvärde, för hvilket kyrkofonden kunde upptagas såsom skattskyldig. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Västernorrlands* län gör det uttalande, att om boställshafvare endast till husbehof finge använda boställets skog samt behållna afkastningen i öfrigt skulle ingå till kyrkofonden, billigheten syntes fordra, att kyrkofonden och icke boställshafvaren påfördes fastighetsbevillning för skogen, hvarom särskild bestämmelse borde införas uti bevillningsförordningen. Vid sådant förhållande skulle boställshafvaren, som det oakadt finge sig påförd fastighetsbevillning för boställets skog, äga att, i den ordning för taxeringsfrågor funnes föreskrifven, söka ändring i taxeringsmyndighets beslut. Bestämmelsen därom att dylik fråga skulle, på ansökan af boställshafvaren, pröfvas af Kungl. Maj:t syntes icke lämplig, hvarför § 7 borde ur förslaget utgå.

Domänstyrelsen upplyser, att där boställsskog varit af hänsyn till betydande afkastning ställd under skogsstatens förvaltning och, såsom gifvande sin kontanta inkomst till prästerskapets löneregleringsfond, blifvit bevillningstaxerad såsom särskild brukningsdel, ofta redan nu utskylderna för densamma utbetalts af skogens afkastning eller, i några fall, af sistnämnda fond direkte, vanligen genom vederbörande jägmästare, som ju med den kändedom han ägde om skogen bäst kunde bevaka dess intressen vid taxeringsförrättningarna. Det syntes styrelsen därför kunna ifrågasättas, huruvida icke sådana utgifter kunde betraktas lika med andra kostnader för skogen och inrymmas i § 6 samt gäldas genom skogens förvaltare, jägmästaren, i hvilken händelse § 7 blefve öfverflödig. Visserligen kunde invändas, att då enligt förslaget till grunder för ändringar i lag-

stiftningen om ecklesiastika boställsskogar alla skogar, äfven de som icke lämnade afkastning utöfver husbehofvet, skulle ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, följden kunde blifva, att en obetydlig skog, som afkastade endast husbehofsvirke, blefve särskildt beskattad på bekostnad af fonden, ehuru denna icke därifrån hade någon inkomst. Men det torde kunna antagas, att en dylik beskattning, påförd fonden och vederbörligen öfverklagad, icke komme att åtminstone af de högre beskattningsmyndigheterna gillas.

Lämpligast vore för visso, om här omhandlade fråga finge sin *lösning å skattelagstiftningens väg*. Då ovisst är om eller när så kan ske, tillstyrka ämbetsverken antagandet i oförändradt skick af kommitténs ifrågasvarande förslag till afhjälpande af ett missförhållande, som eljest kan befaras uppkomma.

§ 10.

I andra stycket af denna paragraf stadgas, att jämväl efter det prästerskapets löneregleringsfond, ecklesiastika boställenas skogsfond och andra liknande fonder öfverförts till kyrkofonden, Kungl. Maj:t må, intill dess på grund af lagen angående reglering af prästerskapets aflöning fastställd lönereglering vunnit tillämpning inom ett pastorat, till förhöjande af aflöningen för ordinarie prästerskapet i samma pastorat eller till utveckling af den kyrkliga organisationen därstädes bevilja nödiga anslag från kyrkofonden.

Med afseende härå anför domkapitlet i *Härnösand*, hurusom berörda stadgande syntes förutsätta, att sedan ny lönereglering vunnit tillämpning i ett pastorat, dylika anslag ej kunde ifrågakomma, så länge den nya regleringen vore gällande. I de fall då fråga vore om anslag till innehafvare af ordinarie prästerlig tjänst hade man dock genom bestämmelserna i § 6 mom. 6 beredt möjlighet för lönetillskott ur kyrkofonden under en ny löneregleringsperiod. Men en sådan möjlighet borde lämnas öppen äfven i fråga om andra anslag »till utveckling af den kyrkliga organisationen» i ett pastorat. Äfven med den förkortning af löneregleringsperiod, som nu föresloges, kunde under perioden förhållandena inom ett pastorat så förändras, att nya anslag af annan natur än löneförhöjning till ordinarie präst blefve nödiga, om ej den kyrkliga utvecklingen skulle till församlingens skada hämmas. Under nuvarande förhållanden hade man understundom kunnat ur prästerskapets löneregleringsfond erhålla bidrag tills vidare för till exempel anställande af nödig befunnen pastoratsadjunkt eller annan extraordinarie prästman. En sådan fördel skulle genom lagförslaget i oförändrad lydelse vara för den nya löneregleringsperioden ute-

sluten. Hvad domkapitlet sålunda anmärkt torde kunna rättas därigenom, att § 6 mom. 6 bringades till öfverensstämmelse med sista stycket af § 10. Domkapitlet i *Luleå* yrkar att orden: »intill dess på grund af lagen angående reglering af prästerskapets aflöning fastställd lönereglering vunnit tillämpning inom pastoratet», måtte ur förslaget utgå. Enär det särskildt inom *Luleå* stift helt visst under loppet af den nya löneregleringsperioden, änskönt den icke skulle omfatta mer än 20 år, komme att uppstå behof af nya församlingsbildningar och nya prästerliga tjänster, kunde det icke vara lämpligt att genom en lagbestämmelse afskåra möjligheten att erhålla anslag ur kyrkofonden för den kyrkliga organisationens utveckling, äfven efter det den nya regleringen vunnit tillämpning, så framt medel funnes i fonden, som kunde för ändamålet disponeras. De anmärkta orden borde fördenskull utgå ur förslaget, innan detta blefve lag.

Af kommitténs förslag till lag angående reglering af prästerskapets aflöning hafva ämbetsverken emellertid funnit, att kommittén ingalunda förbisett behofvet af *den kyrkliga organisationens utveckling jämväl under löpande ny regleringsperiod*. Berörda lagförslag innehåller nämligen i § 15 den föreskrift, att om under tid, för hvilken lönereglering är fastställd, Kungl. Maj:ts bifaller gjord framställning om sådan ändring i den kyrkliga organisationen, som uti § 4 mom. 2 af samma förslag omförmäles, vid däraf föranledt bestämmande af lön för prästerlig tjänst och beredande af tillgångar därtill samt med afseende å öfriga därmed sammanhängande frågor omförmälda lag skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse, dock att icke särskild nämnd för ärendets beredning varder tillsatt.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Uppsala* län anför, att enligt de föreslagna bestämmelserna i § 3 mom. 3, § 5 och § 10 skulle den till prästerskapet jämlikt nådiga förordningen den 23 juli 1869 utgående ersättning för indragna räntor och tionde äfvensom de till prästerskapets aflöning anvisade särskilda penninganslag med början af år 1914 öfverföras till kyrkofonden samt vederbörliga lönebidrag därifrån i stället tillhandahållas innehafvarne af de prästerliga befattningar, hvilka under nu gällande löneregleringar vore tillförsäkrade åtnjutandet af dessa inkomster, intill dess ny lönereglering efter de nu föreslagna grunderna för en hvar af dem trädde i tillämpning. Vare sig dessa lönebidrag skulle från kyrkofonden utbetalas i enahanda ordning, som af kommittén i allmänhet föreslagits för utbetalning af lönetillskott från nämnda fond, eller särskilda föreskrifter därom meddelades, torde ock därmed de i § 3 af 1869 års ofvan åberopade förordning gifna bestämmelser om sättet för utbetalning af ersättning för indragen ränta och tionde komma att förfalla, i hvad ut-

betalningen till prästerskapet anginge. Måhända vore det icke olämpligt, att genom ett tillägg till eller en förändring af första stycket af § 10 eller ock genom särskild kungörelse en erinran därom meddelades.

Utan att vara öfvertygade om behovet däraf, hafva ämbetsverken likväl ej något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes omförmälda förslag, såvidt det afser utfärdandet af en *kungörelse* i angifna syftet.

§ 11.

Kommittéledamoten Ekström (sid. 438 och följ.) framhåller, hurusom förevarande lagförslag, i likhet med kommitténs öfriga lagförslag, slutade med orden: »Denna lag må ej ändras eller upphävas utan bifall af allmänt kyrkomöte.» Det kunde synas som om till kyrkomötets befogenhet vederbörlig hänsyn sålunda vore tagen och som om ur kyrklig synpunkt tillfredsställande garantier innelåge i detta stadgande. Sådant torde ock vara förhållandet beträffande *lagen* om kyrkofond. Men med afseende på själfva *fonden* ville det synas som om kyrkomötet icke skulle komma att äga någon befogenhet. Det låge emellertid i sakens egen natur, att kyrkomötet beträffande fondens medel skulle äga rätt att till Kungl. Maj:t göra underdånig framställning, en framställning som af flerehanda förhållanden kunde komma att föranledas, exempelvis af hänsyn till utvecklingen af den kyrkliga organisationen. Vid sådant förhållande hade det jämväl synts vara en naturlig sak, att kyrkofondslagen åt kyrkomötet inrymde denna befogenhet genom ett stadgande, som på samma gång för kyrkomötet skulle främja den officiella kännedom beträffande fondens inkomster och utgifter, hvarförutan en framställning från kyrkomötet angående fonden knappast läte tänka sig. Omförmälde kommittéledamot anser därför, att såsom förslaget näst sista paragraf borde inskjutas orden:

»Kyrkofondens kapitalkonto delgifves af Kungl. Maj:t allmänna kyrkomötet för de år, som förgått, sedan föregående kyrkomöte var församladt.»

Denna framställning understödes af domkapitlen i *Strängnäs*, *Västerås* och *Karlstad* samt af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i *Örebro* län.

Mot själfva saken hafva ämbetsverken ej något att invända, men finna icke af behovet påkalladt, att en dylik angelägenhet göres till föremål för en lagstiftning, i hvilken Konung, riksdag och kyrkomöte skola deltaga.

Med anledning af förekommen anmärkning mot den af kommittén ifrågasatta form för betryggande af kyrkans medbestämmanderätt vid lagstiftning i de ämnen, som nu behandlats, anhålla ämbetsverken få åberopa hvad kammarkollegium i sitt utlåtande angående löneregleringsfrågan (sid. 68 och följ.) härom anfövt.

De till ärendet hörande handlingar äfvensom protokollsutdrag, innefattande två ledamöters särskilda mening, bifogas.
Stockholm den 6 december 1905.

Underdånigst

GUSTAF MUNTHE.

HANS WACHTMEISTER.

KARL RYDIN,
föredragande.

C. G. SYLVAN.

A. BJÖRKMAN.

PER SÖDERMARK.

Hugo Elliot.

Utdrag af protokoll, hållet vid sammanträde mellan Kungl. Maj:ts och rikets kammarkollegium och kungl. statskontoret i Stockholm den 6 december 1905.

Närvarande:

Herr presidenten m. m. MUNTIE,
 Herr generaldirektören m. m., grefve WACHTMEISTER,
 Herr kammarrådet m. m. RYDIN,
 Herr statskommissarien m. m. SYLVAN,
 Herr kammarrådet m. m. BJÖRKMAN,
 Herr statskommissarien m. m. SÖDERMARK.

S. D. Herr kammarrådet Rydin föredrog handlingarna till Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 12 februari 1904 å det i prästlöneregleringskommitténs den 19 juni 1903 afgifna betänkande framställda förslag till lag om kyrkofond; och beslöts underdånigt utlåtande till Kungl. Maj:t af innehåll registratoret utvisar.

Af herr statskommissarien Sylvan, med hvilken herr statskommissarien Södermark förenade sig, yttrades följande särskilda mening:

»I anledning af prästlöneregleringskommitténs förslag till lag om kyrkofond anhåller jag, som icke kunnat i allo ansluta mig till den uppfattning, som vunnit uttryck i det nu beslutade underdåniga utlåtandet i ämnet, att få till protokollet göra följande uttalande.

Lagförslaget § 2, § 3 mom. 3, § 5 första stycket och § 10 första stycket.

Ehuru sådant måhända skulle kunna anses ligga i sakens natur och uttryckligt stadgande därom alltså vara öfverflödigt, har jag dock — särskildt med afseende å det föreslagna stadgandet i § 10 första stycket — funnit önskligt, att i lagen infördes ett *generellt* stadgande af innehåll, att med öfverföringen till kyrkofonden af de i § 2 och § 3 mom. 3 omförmälda tillgångar skall följa skyldighet för kyrkofonden att svara för alla

de utgifter af hvad slag de vara må, som enligt allmän författning eller särskilda i behörig ordning meddelade bestämmelser vid tiden för öfverföringen redan blifvit till utgående från dessa tillgångar anvisade.

Ett stadgande af här antydt innehåll torde lämpligen kunna fogas såsom ett *tillägg till första stycket af § 5*; och borde i sådan händelse första stycket af § 10 uteslutas.

Lagförslagets § 3 mom. 2 samt § 6 mom. 3 och 4.

De erinringar, som af domänstyrelsen framställt i anledning af § 3 mom. 2, hafva visserligen i det af ämbetsverkens pluralitet nu framlagda förslag till omformulering af berörda moment i någon mån vunnit beaktande; men då jag håller före, att det saknas anledning att till kyrkofonden öfverföra skogsförsäljningsmedel, om hvilka det på förhand är känt, att de skola användas till bestridande af de med *skogsförvaltningen* förenade utgifter, kan jag icke finna annat än såväl principiellt riktigt som praktiskt fördelaktigt, att den centrala statsmyndighet, åt hvilken denna skogsförvaltning är anförtrodd och som har att i stadgad ordning redovisa bruttointäkten af skogsförsäljningsmedlen, må före skogsförsäljningsmedlens inleverering till kyrkofonden afdraga och göra sig betäckt för samtliga de kostnader, hvilka, *inom gränser, som böra af Kungl. Maj:t fastställas*, varit med detta förvaltningsbestyr förenade, och således icke blott själfva virkesförsäljningskostnaden utan äfven skogsindelnings- och skogsodlingskostnader å de egendomar, hvilkas »behållna» skogsafkastning bör tillgodokomma kyrkofonden, samt desslikes sådana utskylder, som påföras inkomst af de skogar, hvarom här är fråga. Ett sådant tillvägagående står också i full öfverensstämmelse med nu rådande praxis, hvilken, såvidt känt är, icke vållat olägenhet af något slag men visat sig medföra afsevärda praktiska fördelar. Den räntevinst, som kyrkofonden genom antagande af det af kommittén förordade förfaringssätt må komma att göra, torde blifva ganska obetydlig, enär det ju i sådant fall å fonden alltid måste finnas en kontant kassa, stor nog att möta domänstyrelsens rekvisitioner å medel till de ifrågavarande kostnadernas bestridande.

För min del anser jag därför att, med uteslutande ur lagen af de i § 6 mom. 3 och 4 inrymda bestämmelser, § 3 mom. 2 bör erhålla den lydelse, som häraf påkallas».

Som ofvan.

In fidem
Hugo Elliot.